MĚSTA A OBCE 21. STOLETÍ – OHLÉDNUTÍ

OBSAH

MĚSTA A OBCE 21. STOLENÍ – OHLÉDNUTÍ

Úvodní slovo 2

Seznámení s místní Agendou 21 2

Bartošovice: komunita se vytváří mezi těmi, kteří se znají a setkávají při činnostech....5

Brno: 380 tisíc názorů a 1 strategie aneb Agenda 21 v našem druhém největším městě 7

Frýdlantsko: k lidem se velké myšlenky dostanou přes úplně obyčejné věci 9

CHKO Český Kras: hledáme společně jaké by věci mohly být....12

Chrudim: místní Agenda jako valící se sněhová koule 13

Kladno: o krok před ostatními na cestě do Evropské unie 15

Liberec: zpráva z radnice – autorita je moc spojená s vyvážeností a uznáním, nikoli s vynucováním....17

Praha15: čím je společnost rozmanitější, tím je zdravější....19

Valašské Klobouky: zájem o životní prostředí vede k zájmu o člověka....20

Vsetín: partnerem je každý a partneři se nesrovnávají....22

PILOTNÍ PROJEKT: SLEDOVÁNÍ INDIKÁTORŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE NA MÍSTNÍ ÚROVNI

A. Východiska 24

B. Popis uskutečněných činností....24

C. Závěry 28

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.
Hradební 3, 110 00 Praha 1
Telefon/fax: 224 826 593
Web stránky: http://uep.ecn.cz
E-mail: iep@ecn.cz

edice PLANETA 2003

Odborný časopis pro životní prostředí

Ročník X, číslo 1/2003

Vydává Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65, 100 10 Praha 10
tel. 267 122 549, fax: 267 126 549

ISSN 1213-3396

Fotografie na titulní stránku obálky poskytli:
Jan Moravec, ČSOP
Ivana Jongepierová
AGORA Central Europe

Titul **PLANETA** má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází maximálně 6x ročně jako monotématická čísla věnovaná problematice životního prostředí. Periodika a publikace vydávané MŽP jsou volně přístupné na Internetu v Elektronické environmentální knihovně.

MĚSTA A OBCE 21. STOLETÍ – OHLÉDNUTÍ

Mgr. Barbora Šafářová

Největšími experty na místní problémy jsou místní obyvatelé

Za spolupráci děkujeme všem osobám a organizacím, jejichž jména jsou v textu uvedena.
Redakční uzávěrka srpen 2002

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři,

otevřeli jste publikaci „Města a obce v 21. století“, jejímž hlavním tématem je rozvoj místních Agend 21 v České republice – programů, které prosazují udržitelný rozvoj na místní úrovni. Je poměrně novým přístupem k plánování rozvoje obcí, měst a regionů.

Publikace vznikla na podkladě zkušeností a výpovědí pracovníků místních správ a lidí sdružujících se v nejrůznějších občanských organizacích, kteří buďto jako profesionálové nebo dobrovolníci usilují o prosazení principů Agendy 21 v místech, kde žijí či pracují. Všichni z nich mají s touto prací více než dvouletou zkušenost, ve svém běhu na dlouhou trať již překonali start a mohou na prvním „mezičase“ zhodnotit svoji úvodní etapu – ne v porovnání s dalšími běžci, pouze svoje vlastní výsledky a možnosti.

Publikace je sadou případových studií z jednotlivých obcí a regionů, ve kterých jsou čtenáři formou konkrétních příkladů a postupů vysvětleny principy MA 21, nástroje a metody, kterými lze tento program realizovat. Ty jsou většinou provázané osobními hodnoceními aktérů, pozitivními i negativními praktickými zkušenostmi, které je možné vnímat jako dobré rady, respektive varování před možnými chybnými postupy.

Je určena všem, kteří mají o problematiku udržitelného rozvoje a regionální „politiky“ zájem, zejména pak pracovníkům místních orgánů veřejné správy a občanských sdružení, kteří už se s programem místní Agendy 21 částečně seznámili a chtěli by jej začít sami uplatňovat.

Drželi jsme se hesla: Příklady táhnou!

Publikaci zpracoval Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. (ÚEP) nestátní nezisková organizace, jejímž hlavním posláním je rozvíjení a praktické uplatňování udržitelného rozvoje – konceptu, který zajišťuje respektování únosné kapacity přírody při uspokojování sociálních a kulturních potřeb člověka a společnosti s využitím ekonomického rozvoje a jeho mechanismů. S uplatňováním místní Agendy 21 má ÚEP několikaleté zkušenosti. Je iniciátorem jedné z prvních MA 21 v České republice – v městě Kladně, která je hodnocena jako jeden z nejúspěšnějších projektů tohoto druhu u nás.

SEZNÁMENÍ S MÍSTNÍ AGENDOU 21

UDRŽITELNOST JAKO CÍL

Společnosti bývají čas od času konfrontovány s celou řadou kompromisů, které musí učinit mezi některými svými aktivitami na straně jedné a ideály na straně druhé. Destabilizace **životního prostředí**, která ohrožuje zdraví a život lidí na zemi, je výzvou, která nás přivedla k tomu, abychom se vážně začali zabývat způsobem, jakým využíváme její přírodní bohatství a hospodaříme. Kombinace nedostatku vědomostí o možných důsledcích současného stavu životního prostředí a důležitosti dosud objeveného nás nutí jednat. Měli bychom co nejrychleji změnit náš současný model hospodaření na takový, který bude **udržitelný**.

Trvalá udržitelnost by měla být chápána jako součást kultury společnosti a ne jako její doplněk. Udržitelnost je třeba promítnout do každodenních aktivit. Velkou chybou je domnívat se, že přírodu si můžeme „dovolit“ začít chránit až při dosažení určitého stupně ekonomického rozvoje. Dnes jsme ve fázi, kdy respektování environmentálních limitů je nezbytnou **podmínkou** (dlouhodobého) ekonomického i sociálního rozvoje. Rozhodování na podkladě ekonomické efektivity omezuje možnosti volby budoucích generací.

„Klasická" definice udržitelného rozvoje
„Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby."
(Zpráva Naše společná budoucnost, WCED)

ODKUD POCHÁZÍ MÍSTNÍ AGENDA 21?

Místní Agenda 21 je obsahem kapitoly 28 **Agendy 21** – dokumentu **Organizace spojených národů,** který ukazuje cesty k řešení vážných problémů naší planety v 21. století prostřednictvím uplatnění principů udržitelného rozvoje.

Kapitola 28 vyzývá místní autority a samosprávy k řešení těch problémů, které mají svoje kořeny na úrovni místních aktivit. Vybízí je, aby cestou dialogu s občany, místními organizacemi a soukromými podniky přijímaly takové strategie, politiky a opatření, které povedou k nastartování změn směřujících k udržitelnému způsobu hospodaření **na místní úrovni** – aby přijali **místní neboli lokální Agendu 21**.

MA 21 je jedním z jednoznačně zacílených přístupů k budoucí podobě života.

MYSLI GLOBÁLNĚ, JEDNEJ LOKÁLNĚ

Přestože výzva, před kterou stojíme vinou vlastního nešetrného hospodaření s přírodními zdroji, má charakter globální, měla by být řešena současně na všech úrovních – individuálními rozhodnutími počínaje a mezinárodní politikou konče. Obstojíme, pokud zahrneme aspekt udržitelnosti do všech našich rozhodovacích procesů.

Místní Agenda 21 se soustředí na oblast takových problémů, které mají kořeny a řešení na úrovni **obcí, měst a regionů**. Místní Agenda 21 tím, že podporuje udržitelný rozvoj na místní úrovni, reaguje na problémy globální i lokální zároveň.

Filozofie místní Agendy 21 je jednoduchá. Základní podmínkou udržitelného fungování společnosti jako celku je **udržitelné fungování místních společenstev**.

Pro uplatnění udržitelného rozvoje mají a v budoucnu budou mít místní Agendy 21 jako iniciativy zdola velký význam.

NAŠE ROLE A ROLE TĚCH, KTEŘÍ (ZA NÁS) ROZHODUJÍ

Každý člověk negativně či pozitivně v užším či širším smyslu ovlivňuje životní prostředí. Přispět ke změnám vedoucím k udržitelnému modelu fungování místních společenstev mohou nejvíce ti, kteří se problematikou zabývají v rámci svých profesních nebo občanských aktivit.

DEMOKRACIE JAKO DISKUSE

Zásadní úloha v dosažení udržitelného rozvoje na místní úrovni se připisuje místním úřadům, na které jsou ve všech demokratických státech z centrální úrovně přenesené některé rozhodovací kompetence. Místní úřady rozhodují, ovlivňují a jsou zpravidla zodpovědné za navrhnutí a implementaci politik, dlouhodobých koncepcí, strategických nebo územních plánů. Do plánování rozvoje však mají právo zasahovat i další složky společnosti: občanská sdružení, soukromé podnikatelské subjekty, skupiny a organizace, občané samotní…

Můžeme pro to využívat několik nástrojů, které jsou vymezeny zákonem. Prvním a nejdůležitějším z nich jsou komunální volby, kterými volíme své politické zástupce. Jako občané přispíváme na financování správy a jsme tak vlastně zaměstnavateli těch, kteří spravují věci veřejné a rozhodují o naplnění našich potřeb. Mezi další nástroje patří účast na jednáních zastupitelstva, veřejných projednáních, na procesech posuzování vlivů na životní prostředí, správních řízeních a přímé oslovení zastupitelů, úředníků nebo příslušných komisí… Tyto nástroje ovšem zná a využívá jen málokterý občan.

MÍSTNÍ AGENDA 21 JAKO NEKONEČNÝ DIALOG

„Komunikace" mezi místním úřadem a občany se u nás většinou omezí na vyvěšení dokumentace na úřední desce. Takový postup velké šance k aktivitě občanům nedává – především proto, že se o záměrech vůbec nedovědí. Lidé v naší zemi zatím nejsou zvyklí zajímat se sami o veřejné záležitosti nebo ani nevědí, jak na to. Nezájem lidí o komunální politiku je často zapříčiněný jen neznalostí možností a postupů, v některých případech jej umocňuje nevůle lidí z radnice občanům naslouchat. Netečnost občanů k veřejným záležitostem si někdy úředníci vysvětlují jako spolehlivé alibi pro to, aby si rozhodovali „po svém". Úlohou úřadu je dát lidem prostor, aby se mohli podílet na tom, jak jejich domov vypadá a bude vypadat.

PLÁNOVAT ZNAMENÁ ROZHODOVAT I NASLOUCHAT

Smutnou praxí v naší zemi zatím je, že k aktivitě se občané zpravidla odhodlají až tehdy, když jim „pod okny" vyjedou bagry a začnou se kopat základy třeba pro pozemní komunikaci nebo supermarket, s jejímž umístěním občané nesouhlasí. Někdy už bývá pozdě i na odvolání, kterému by se dalo předejít včasným zveřejněním záměru.

Takovýto „tichý a hladký" (dokud to jde…) přístup úřadu přirozeně posiluje v lidech pocit, že jsou ze hry venku a že radnice rozhoduje „po svém". Ti se cítí být jen málo mocní k tomu, aby prosadili nějaké změny.

STŘEDEM ZÁJMU JE OBČAN A JEHO PROSPĚCH

Základním metodickým doporučením pro začleňování principů udržitelného rozvoje mezi priority, projekty, plány, záměry a aktivity samospráv je co nejširší diskuse mezi

místními institucemi veřejné správy, místními organizacemi, soukromými podniky a řadovými občany. Doporučení MA 21 vycházejí z toho, že sebelepší tým expertů nemůže vytvořit kvalitní strategii udržitelného rozvoje (v širokém slova smyslu), aniž by zohlednil názory, potřeby a námitky lidí, kterých se má týkat. Nelze zastírat, že to nebývá zrovna nejkratší cesta k výsledku a pro politiky samotné ani ta nejpohodlnější…

Konflikty často způsobuje, že přirozeně předpokládáme shodu mezi lidmi o tom, co sami považujeme za samozřejmé. To platí i ve vztahu politik – občan. Místní Agenda 21 nedokáže odstranit názorové rozdíly, avšak individuální hodnoty se skrze veřejnou diskusi mohou měnit a mění. Strategický plán odrážející představy co možná největšího počtu občanů by měl být plný kompromisů – dobrovolně akceptovaných kompromisů – mezi těmi, na které rozhodnutí dopadají a jejich volenými zástupci, kteří mají reálně nejvíce možností ovlivnit podobu rozvoje obcí.

Starostí o veřejné záležitosti posilují občané míru svého ztotožnění s komunitou, ve které žijí, jsou lépe informovaní, lépe rozumí tomu, co se v komunitě děje. Díky sdílené diskusi jsou i sociálně stabilnější.

Fungující lokální politika má i další bezprostřední pozitivní dopady na kvalitu života lidí. Průběžné řešení místních problémů, které občany trápí, je efektivní v mnoha ohledech – šetří peníze (veřejné finance i finance investorů), snižuje personální nároky na administrativu a nepochybně i nároky na čas. Otevřenost úřadu je dlouhodobě pragmatickým postojem – rozhodovací orgán, který včas a efektivně zapojuje veřejnost, získává přirozeně významnou politickou podporu.

Kapitola 28 (Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21) dokumentu Agendy 21 nabádá místní úřady k tomu, aby *„vstoupily do dialogu s občany, místními organizacemi a soukromými podniky… a aby se na základě konzultací a vytváření konsenzu poučily od občanů a od místních, občanských, komunitních, obchodních a průmyslových organizací a získaly informace nutné pro zformulování nejlepších strategií.“*

Partnerství v jedné věci vede k tomu, že se strany přibližují i tam, kde nedochází ke shodě ve všech přístupech a kde by jinak vznikaly konflikty. Vede k vytváření bohatších vazeb, které se nedají vyčerpat formálními vymezeními.

K diskusi je potřebné mít rozvinutou komunikační síť. Pro zapojení veřejnosti a promítnutí potřeb a představ lidí do rozhodování je rozvinuta škála metod, nástrojů a obecných doporučení pro jejich využití. Jejich uplatnění závisí na výchozích podmínkách – mělo by se odvíjet od charakteru lokality, kde se MA 21 uplatňuje, momentálních potřeb a problémů občanů, zkušenostech a volbě samotných aktérů. Žádná z nich není sama o sobě dobrá nebo špatná. Je třeba vycházet z podmínek a zvolit to, co má šanci na úspěch. S konkrétními metodami a nástroji se čtenář seznámí na jednotlivých příkladech místních Agend 21 popsaných v této knížce.

ROLE NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ

Ekologové? To jsou ti, co se přivazují k Temelínu...

…a nosí dredy, roušky přes tváře a hází zápalné láhve. O práci nevládních organizací má zkreslenou představu veřejnost i zaměstnanci veřejné správy. Obě skupiny na ně zatím nahlíží spíše jako na bojovníky revoltující a priori proti „všemu a všem“. Skutečnost je bohatší.

Nestátní neziskové organizace jsou subjekty, do kterých se lidé sdružují za účelem efektivnějšího prosazování svých zájmů – proto, že hlas jedince se prosazuje hůře než hlas skupin. Jsou zavedeným demokratickým nástrojem k prosazování představ a zájmů různých skupin lidí, které se nedají „připsat“ na volební lístky – třeba proto, že témata a problémy, na které reagují, jsou dlouhodobého charakteru a nedají se vyřešit za čtyřleté volební období.

VZTAH PARTNERSKÝ, NE ÚŘEDNÍ

MA 21 je proces, v němž místní autority pracují ve spolupráci s reprezentanty všech zájmových skupin obce (města, regionu) na sestavení plánu akcí, kterými hodlají podpořit zavádění principů udržitelného rozvoje do činnosti obce. Úředníci by jej neměli vnímat jako rozptýlení od opravdové práce – u opravdové práce začíná i končí.

Při formování a implementaci participační demokracie hrají nevládní organizace nanejvýš důležitou roli. Komunikace napříč spektrem všech zájmových skupin v místě je cestou k fungující lokální politice v dlouhodobém horizontu.

U většiny místních Agend 21 zaváděných v České republice bývají právě pracovníci nevládních organizací a občanských sdružení – nejčastěji ekologických – iniciátory těchto místních procesů. Vzhledem k našim podmínkám (velmi slabá faktická podpora ze strany vlády, špatná informovanost úředníků veřejné správy o místní Agendě 21 a nízká prestiž těchto programů) je to stav přirozený, ale ne optimální. Iniciativy občanských sdružení jsou pro MA 21 nesmírně důležité, ale tyto organizace by se měly stát spíše partnery a spolupracovníky místních správ než hlavními „tahouny“, kterými zatím většinou jsou.

Nestátní subjekty se ve více případech osvědčily v roli prostředníka v komunikaci mezi občany a „radnicí“ – zkušenosti ze sledování zavádění místních Agend popsaných v naší publikaci jasně ukázaly, že občanům, kteří chtějí něco prosadit, se stále mnohem hůře komunikuje s úředníky než na poli neutrálním. Lidé mají různé nápady na zkvalitnění života v své obci, ale jen málokdo je veřejně vysloví nebo se dokonce začne aktivně zasazovat za jejich uskutečnění. Ti ostatní si přejí, aby to zkrátka za ně někdo udělal. Občanské organizace mohou v takovém případě pomoci přímo nebo odbornou radou, doporučením. Pro občany je i důležité vědět, kam a na koho se mohou obrátit a s kým se v případě potřeby poradit.

MÍSTNÍ AGENDA 21 NENÍ SBÍRKOU „EKOLOGICKÝCH“ PROJEKTŮ

Čtenář si pravděpodobně položí otázku, co všechno lze zahrnout pod místní Agendu 21, k jejímuž obecnému vy-

mezení se zatím snažíme dospět. V optimálních modelech, ke kterým některé místní Agendy 21 aplikované v ČR pomalu spějí, je to metodicky propracovaná koncepční, dlouhodobá činnost podporující udržitelný rozvoj v místě, do které jsou zapojeny a vzájemně komunikují různé složky společnosti, přičemž klíčovou úlohu hraje místní správa a partnerem jí jsou neziskové organizace a podnikatelské subjekty. Protože místní Agendy 21 jsou u nás zatím stále „v plenkách“, stanovili jsme základní předpoklady, podle kterých jsme obce a regiony pro případové studie volili.

Naše kriteria byla následující:

- činnost podporuje udržitelný rozvoj na místní úrovni
- práce je alespoň trochu koncepční a dlouhodobá, respektive má naději být dlouhodobá a je někým řízená
- zapojuje veřejnost do rozhodování o budoucnosti obce, města, regionu (nástroje a formy se různí) a dává jí tak prostor pro vyjádření potřeb a přání
- funguje – třeba i omezeně – mezisektorová spolupráce (občan – úřad, nevládní organizace – úřad…)
- uznává princip „demokracie jako diskuse“
- činnost by měla v optimálním případě směřovat k závazné rozvojové strategii udržitelného rozvoje
- vzhledem k charakteru publikace, která by měla sdělovat zejména zkušenosti lidí do MA 21 zapojených, jsme se soustředili na ty, které trvají dva a více let

MA 21 – ČESKÁ REPUBLIKA VE SVĚTLE EVROPSKÉ UNIE

Naplňování Agendy 21 a tím i uplatňování místních Agend 21 představuje pro Českou republiku politický závazek. K implementaci místních Agend 21 přistoupila ČR tím, že přijala závěry vyplývající z Konference o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiro konané v roce 1992. V roce 2002 budou všechny signatářské státy, které Agendu 21 přijaly, včetně České republiky, hodnotit naplňování těchto svých závazků na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu.

Program místních Agend 21 se u nás rozvíjí jen pomalu a nesměle a v porovnání se západními evropskými demokratickými státy v jejich naplňování značně zaostáváme. Chybí faktická vládní podpora, dostatečné informační i finanční zázemí. MA 21 u nás nemá dostatečnou prestiž. S pojmem místní Agenda 21 jsou většinou seznámeni pouze odborníci a pracovníci nevládního sektoru, jen pomalu se s ním seznamují představitelé nižších stupňů veřejné správy.

Principy místní Agendy 21 jsou zcela v souladu s přístupem Evropské unie k plánování na lokální úrovni. V EU má místní Agenda 21 poměrně silné postavení a jejich prosazování podporuje. Uplatňování MA 21 otevírá možnosti čerpání finančních prostředků Evropské unie a tím je jednou z šancí na zlepšení ekonomické situace českých obcí a regionů.

BARTOŠOVICE: KOMUNITA SE VYTVÁŘÍ MEZI TĚMI, KTEŘÍ SE ZNAJÍ A SETKÁVAJÍ PŘI ČINNOSTECH

BARTOŠOVICE
Moravskoslezský kraj
Počet obyvatel **1605**

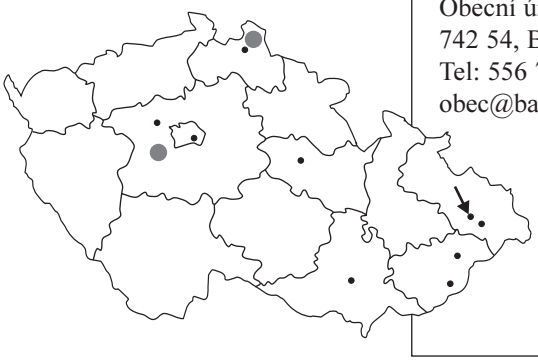

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
MVDr. Kateřina Křenková
starostka obce Bartošovice
Obecní úřad Bartošovice
742 54, Bartošovice 135,
Tel: 556 758 692
obec@bartosovice.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Ing. Vladimír Petřvalský
Český svaz ochránců přírody ZO 70/04
742 54 Bartošovice
Tel: 556 758 706, Tel/Fax: 556 758 904

Mgr. Josef Golda
ředitel ZŠ, předseda Osvětové besedy
ZŠ Bartošovice, 742 54, Bartošovice 147
Tel: 556 758 706, zsbartosovice@raz-dva.cz

Antonín Slezák
předseda Školního sportovního klubu
ZŠ Bartošovice, 742 54 Bartošovice 147
Tel: 556 758 706

Komunita je pojem jen na první pohled blízký pojmu obec. Zatímco obec odkazuje k prostorovému vymezení, komunita je vymezena samotnými lidmi, utvářejí jí postoje členů ke společným záležitostem a k sobě navzájem.

O tom, jak je ve skutečnosti těžké proměňovat obec, jejíž obyvatelé se starají převážně o své vlastní starosti ve vnitřně bohatou komunitu vědí své v **Bartošovicích.**

O veřejné záležitosti se tu před pár lety nikdo moc nestaral. *„V devadesátých letech došlo k útlumu i těch aktivit, které zde vznikly po válce. Lidé se zaměřili více na svoje in-*

dividuální starosti, snad proto, že se musejí ‚víc ohánět', aby se uživili," tak přemýšlela v roce 1999 o důvodech nezájmu Bartošovických o veřejné dění v obci jejich starostka **MVDr. Kateřina Křenková.**

Od prostoru „soukromého" k „veřejnému" přitom není daleko, ale bohužel dnešní styl života je stále více odděluje od sebe. Tím se jistě Bartošovice neliší od podobných českých měst. Přechod od „mého" k „veřejnému" se projevuje třeba tak, že si lidé sice krásně upraví zahrádky, ale už ne prostor za plotem. Nebo na místo, kde nějaký „pozitivní blázen" zasází ze své iniciativy růže, ostatní zaparkují… Vzbuzuje to pocit, že člověk se zbytečně snaží tam, kde mu to není k ničemu.

To potvrzuje i **ředitel zdejší základní školy a předseda Osvětové besedy Mgr. Josef Golda**, jeden z těch, kteří se obci snaží znovu vdechnout život: *„generace dospělých byla zvyklá na řízení. Demokracii a vlastní odpovědnosti za dění v obci a částech jiných než vlastních se musí učit a zvykat si. Mezi nimi se zájem o veřejné věci příliš nezvyšuje, není-li opak pravdou. Lépe to jde s generací dětí do 15 let, ti jsou mnohem aktivnější."* Podobné postřehy má i starostka **Kateřina Křenková:** *Zájem o věci veřejné mezi občany v posledních třech letech zůstává na stejné úrovni. Lze říci, že se do činnosti aktivně zapojují stále stejné ‚vůdčí osobnosti', které dokážou zapojit do dění v obci další spoluobčany."*

Zdá se, že místní Agenda 21 znamená spíše nenápadný posun vpřed než „revoluci" v myšlení.

„ZÍSKEJTE JE, DOKUD JSOU MLADÍ A UDRŽÍTE SI JE PO CELÝ ŽIVOT"

Žádná metoda jak zaujmout a zapojit veřejnost do aktivit, které nabízí Agenda 21, není sama o sobě dobrá nebo špatná – její kvalitu určuje způsob a čas jejich použití. A protože hlavními iniciátory **Bartošovické Agendy 21** jsou lidé profesně svázaní s místní školou a pracující s dětmi a mládeží, využili toho a vsadili od počátku hlavně na práci s mladými, ze kterých chtějí podle svých slov vychovat aktivní občany se zájmem o věci veřejné. Navíc vyjadřují obavy, že pokud by obec neměla mladým co nabídnout, zvyšuje se riziko, že skončí u drog a hracích automatů nebo ve svém volném čase zůstanou – přinejmenším – u televizí a videí.

K rozšíření nabídky mimoškolních aktivit dětí přispěl dílčí projekt **Škola srdcem vesnice**, jehož smyslem bylo co nejvíce využít školní prostory pro sportovní a další aktivity a umožnit dětem trávit příjemně volný čas bez toho, aby musely daleko dojíždět. Díky projektu je dnes ve škole pěvecký kroužek, autoškola, posilovna, aerobik, volejbal a hřiště pro zájemce o různé míčové hry.

Bartošovické děti mají možnost vyjádřit své představy a připomínky týkající se „vybavenosti" obce, kultury, ekologie a dalších témat, která je zajímají, prostřednictvím školního **Parlamentu dětí.** V této obci zjistili, že zapojení dětí do plánování má i tu výhodu, že děti si všímají věcí a míst, které dospělým unikají. Jejich hlasy mají v rámci diskuse v obci velkou váhu. I mladé slečny a pánové, kteří už opustili brány základní školy, mohou dospělým sdělit své názory a nápady – loni si bartošovičtí poprvé vyzkoušeli veřejné slyšení náctiletých, s jehož organizací pomohl i obecní úřad. *„Spolupodíleli jsme se na zabezpečení ‚akčního víkendu' pro mládež ve věku od 15 do 18 let, který se konal v bývalém vojenském areálu, jejž obec v současné době spravuje. V jeho rámci proběhlo i veřejné slyšení náctiletých, které se u mládeže setkalo s příznivým ohlasem,"* soudí starostka **Kateřina Křenková.**

Na základě připomínek dětí, mladých lidí a místních spolků se každý rok sestavuje plán aktivit a akcí, které dohromady spojuje motto ‚bavme se sami'. Výběr, organizace a termíny se projednávají formou kulatých stolů, organizovaných **Obecním úřadem Bartošovice a Osvětovou besedou.**

„Některé z akcí získaly řadu příznivců a staly se tradicí: ***Den Země, Slet čarodějnic – Stavění máje, Den Dětí, Hry bez venkovských hranic,*** *kdy probíhají soutěže v netradičních disciplínách – například stavění pyramidy z balíků slámy, hod řepou nebo dojení umělého vemene, Bartošovické okruhy pěšky i na kole, tradiční sportovní turnaje. Přestože se akce konají již několikátý rok, vždy jsou obohacené o nové prvky, nový program –* ***Slet čarodějnic*** *třeba letos doplnilo koštování a soutěž o nejlepší pálenku v kategoriích jabkovice, hruškovice, slivovice,"* popisuje **Kateřina Křenková** a vysvětluje důvod, proč akce podporuje: *„lidé se setkávají, poznávají a smysluplným způsobem tráví svůj volný čas."*

PRÁCE PRO SAD

Do bartošovické Agendy 21 se aktivně zapojila i základní organizace **Českého svazu ochránců přírody Bartošovice.** Zasadila se o zvelebení starého zanedbaného ovocného sadu, jednoho z největších na severu Moravy, umístěného v překrásné poloze na pravobřežní říční terase nad Horním bartošovickým rybníkem. Ten sice kvetl a plodil, ale dvacet let se o něj nikdo nestaral. Ochranáři podali žádost na **Nadaci Partnerství,** dostali grant a započali se zvelebováním.

„Množství odrůd v sadu zastoupených je úctyhodné, hodnota sadu navíc spočívá i v tom, že se stromy vyvíjely přirozeným způsobem a na vzrůstných podnožích rozvinuly v mohutných korunách v plné míře své typické znaky. Největší hrozbou pro existenci sadu bylo jeho postupné zarůstání náletovými dřevinami. Ty obsazovaly světliny po uhynulých ovocných stromech a svou konkurencí přispívaly k úhynu dalších. Pohyb v sadu byl na některých místech prakticky nemožný díky porostům kopřiv, rákosu a ostružiníku. Sad byl výzvou pro ochranáře už řadu let," vypráví historii sadu **Ing. Vladimír Petřvalský** z ČSOP v Bartošovicích.

Revitalizace sadu, do které se podařilo zapojit veřejnost – a zejména místní mládež – začala vymýcením náletových dřevin, likvidací nežádoucího podrostu a základním ošetřením ovocných stromů – z nichž velkou část představují odrůdy dnes již běžně nepěstované; loni se započalo i s výsadbou živého plotu kolem sadu. Během letních prázdnin 2002 bude slavnostně otevřena „Zámecká" naučná stezka kolem Bartošovic s jednou zastávkou v sadu, která bude věnována starým odrůdám ovocných dřevin. *„O ovoce ze sadu je zájem mezi občany Bartošovic i širokého okolí. Za přijatelnou cenu si mohou natrhat ovoce pro svou potřebu. Část úrody bude poskytována obci na výrobu Bartošovické jaderničkové pálenky, nabízené při pořádání obecních či regionálních akcí,"* doplňuje **Vladimír Petřvalský.**

Místní Agenda 21 není jen „sbírka“ ekologických projektů, ale vyžaduje systematický přístup a stálou kooperaci všech složek společnosti. *„Snažíme se propojit činnost spolků a vytvářet podmínky pro jejich spolupráci s jinými. Chceme, ať se cítí více odpovědnými a schopnými zajistit chod obce, estetickou i ekologickou stabilitu a růst, zachovat prostředí, ve kterém žijeme, využívat to, co v obci je a na tom stavět – to nám nikdo zvenku neudělá,“* říká **Josef Golda.**

BRNO: 380 TISÍC NÁZORŮ A 1 STRATEGIE ANEB AGENDA 21 V NAŠEM DRUHÉM NEJVĚTŠÍM MĚSTĚ

BRNO
Jihomoravský kraj
POČET OBYVATEL **376 172**

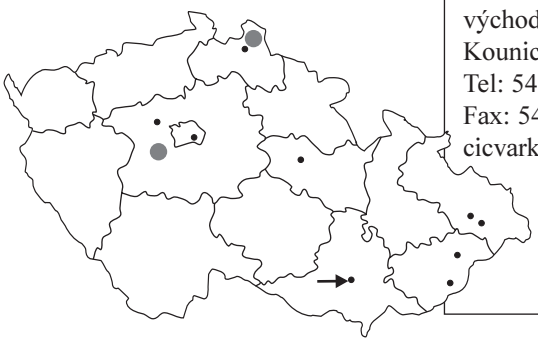

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
PhDr. Radoslava Cicvárková
Magistrát města Brna
Útvar hlavního architekta
Referát společenských východisek
Kounicova 67, 601 67 Brno
Tel: 542 174 115
Fax: 542 174 425
cicvarkova.radoslava@brno.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Ing. Jana Drápalová
Regionální sdružení ČSOP v Brně
Panská 9, 602 00 Brno
Tel: 5 4221 8353, Fax: 542 210 561
jana.drapalova@ecn.cz

Mgr. Martin Nawrath
Ekologický institut Veronica
Panská 9, 602 00 Brno, Tel: 542 218 351

Mgr. Ondřej Mulíček
Masarykova univerzita Brno
Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie
Kotlářská 2, 611 37 Brno, Tel: 541 149 111

Práce na **místní Agendě 21** je způsob, jak přivést občany k dialogu o kvalitě života a udržitelném rozvoji na lokální úrovni. Vytváření místních **rozvojových strategií** může představovat jedinečnou příležitost, jak lidi do diskuse o budoucnosti města reálně zapojit.

Jenomže není strategie jako strategie, diskuse jako diskuse a „místní“ úroveň je nakonec také dosti relativní pojem! Brněnská Agenda 21 dokládá, že co platí a lze realizovat v podmínkách malého města, nelze aplikovat ve větším, a že doporučení pro realizaci místní Agendy 21 objevující se v odborných publikacích je nutné přijímat pouze jako rámcová v duchu rčení: šedivá je každá teorie, zatímco věčně zelený strom života. Ostatně metodiku k tomu, jak zapojit do zpracování rozvojové strategie 380 tisíc (!) brněnských obyvatel, v žádné příručce stejně nenajdete.

Jak bylo zpracovatelům strategie již na počátku jasné, vést diskuse kolem vznikajícího dokumentu s laickou veřejností komplikovala kromě vysokého počtu těch, na které se vztahuje, ještě další skutečnost. **Strategie pro Brno** měla být svým charakterem široce koncipovanou a dlouhodobou strategií (na příštích 20 let), řešící spíše než dílčí problémy koncepce a vize – pro mnoho nezasvěcených tu tedy nebylo věcně s čím polemizovat. Ukázalo se, že občany nejvíce zajímají problémy, které „hoří“ a jak a co bude konkrétně změněno.

Zkušenosti z Brna ukázaly, že do formování vizí na 20 let se zapojuje už jen ta část lidí, která má abstraktní myšlení a životní zkušenosti. V **anketě pro veřejnost** provedené v rámci příprav strategie se to projevilo zcela zřetelně.

Přes všechna úskalí se v Brně rozhodli vyhnout obvyklému modelu, kdy strategie vzniká na objednávku na stolech odborníků a našli vůli a odvahu pokusit se ji vytvořit na principech místní Agendy 21 – spolu s nezávislými experty, zástupci podniků, nevládními subjekty a veřejností. Stejně jako u všech politik a rozhodnutí postavených na široké dohodě, práce se tím protáhla a zkomplikovala. Na druhou stranu pokud má takový dokument vyjadřovat představy a názory co možná největšího počtu lidí, snadno a rychle se vytvořit nedá.

Strategie pro Brno je dnes dokončená, v červnu 2002 ji schválilo zastupitelstvo. Všichni ti, kteří její zpracování hodnotí, se shodují v jednom: byl to otevřený komunikační proces.

„Na základě konzultací a vytváření konsenzu by se **místní úřady** poučily od občanů a od místních, občanských, komunitních, obchodních a průmyslových organizací a získaly informace nutné pro zformulování nejlepších strategií“ **(Agenda 21, kapitola 28 – Iniciativy místních úřadů na podporu Agendy 21).**

STRATEGIE ŠITÁ NA MÍRU

Ačkoli samotný vznik strategie ve skutečnosti iniciovali v roce 1998 pracovníci **Útvaru hlavního architekta města Brna,** kteří ji chtěli využít jako výchozího podkladu pro zadání územního plánu (tzv. společenská objednávka), diskuse o ní začaly v Brně probíhat už o několik let dříve a mimo půdu magistrátu.

„Brněnské nevládní neziskové organizace se účastnily procesu příprav strategie již od roku 1995. V tomto roce jsme uspořádali první ***kulatý stůl osobností*** *na téma:* ***Potřebuje Brno vizi?“,*** vysvětluje počátky **ing. Jana Drápalová z Regionálního sdružení ČSOP v Brně.** *„V dalších letech pracovaly nevládní organizace v tzv. koordinační skupině, která dlouho projednávala, jakým způsobem by se strategie měla dělat a spolupracovaly na fórech pro veřejnost, kde se projednávaly priority města.“* Význam veřejných fór spočíval v tom, že zpracovatelé představili občanům určité vize Brna za 15 nebo 20 let, neboli jak by město mohlo vypadat, pokud by strategie upřednostňovala ty či oné priority – například Brno jako město kulturní, zdravé, obyvatelné, prosperující, vzdělané apod. Účastníci fór byli vyzýváni k tomu, aby sami – zcela spontánně a neformálně – jmenovali problémy, které v jednotlivých úsecích vidí.

Po několika letech příprav byl v roce 2000 konkurzem vybrán **manažer rozvoje města Brna Mgr. Ondřej Mulíček,** v lednu 2001 byl ustanoven zpracovatelský tým a začalo se intenzivně pracovat na finálním znění.

„Vytvořili jsme si model, který jsme postupně aplikovali u všech zpracovávaných kapitol. Útvar hlavního architekta spolu s manažerem rozvoje připravil pro projednávanou část dokumentu podkladové materiály. Oslovili jsme a pozvali ke kulatému stolu všechny ty, o kterých jsme předpokládali, že by se z pohledu své profese nebo občanské aktivity mohli a měli k tématu vyjádřit. Skupiny nebyly nijak ostře definované, námi pozvaní lidé měli možnost přizvat další svoje kolegy a tak se také dělo,“ vysvětluje **PhDr. Radoslava Cicvárková z Útvaru hlavního architekta.** V 9 expertních skupinách pracovalo různou formou asi 200 lidí ze stovky subjektů. Připomínkování kapitol nebylo uzavřené schůzkou skupiny, lidé mohli reagovat ještě 14 dní po ní – to podle slov zpracovatelů proto, že některá řešení se lépe hledají až s odstupem času. Aktuální znění bylo možné po celou dobu sledovat na internetu.

Bohužel původní obavy zpracovatelů o zájem laiků se naplnily. Zájem veřejnosti o jednání expertních skupin příliš velký nebyl a o mnoho lepší to nebylo ani s „internetovou“ komunikací, přestože místní média o strategii a možnostech vyjádřit se k ní vícekrát informovala.

„Jako sociolog vím, že debatovat o něčem, co má dlouhodobou působnost, s laickou veřejností nemá příliš smysl, poněvadž lidé mohou říct nějaké námitky většinou jen k tomu, co si dovedou představit a co nastane zítra. Sociologie nerada uvažuje s horizontem dlouhých let. V tomto případě je mnohem lepší komunikace nepřímá – například velmi ***široká informovanost*** *nebo zjišťování názorů mezi občany formou* ***anketního šetření,“*** popisuje **Radoslava Cicvárková,** jak v průběhu zpracování strategie pokračovala komunikace s veřejností: *„S osvětou pomohla média. Využili jsme zejména* ***radniční noviny Haló Brno,*** *které otiskly i naši anketu k tomu, jak si lidé představují budoucnost Brna. To bylo ve fázi, kdy byl připraven Profil města. Znali jsme největší a nejzávažnější problémy a chtěli jsme vědět, kde je vidí občané. Vyjádřilo se asi 250 lidí, což v měřítku města není mnoho, ale přesto pozitivní dopady vidíme – anketa naladila občany příznivě v tom smyslu, že se něco děje a že mnohou – pokud chtějí – svými názory ovlivnit, k čemu budou politici inklinovat,“* dodává.

Na anketě přímo spolupracovalo také **Ekocentrum Dům ochránců přírody a Regionální sdružení Českého svazu ochránců přírody z Panské ulice v Brně.** *„Aktivně jsme se zapojili do ankety, která měla ukázat priority občanů. Vyzývali jsme veřejnost a občanská sdružení k vyjádření, zveřejnili jsme naše vlastní priority a potom hlídali, aby se ‚neztratily‘. Za nejdůležitější návrhy, které se nám podařilo prosadit, považuji principy udržitelného rozvoje, komunikace s veřejností a partnerství mezi sektory,“* hovoří jménem „zelených“ z Panské koordinátorka aktivit **Jana Drápalová.**

V červnu 2002 schválilo strategii brněnské **zastupitelstvo**. Otázkou, kterou si kladou její zpracovatelé dnes je, jak se s ní bude pracovat nadále, zda bude efektivně využita pro konkrétní projekty a akční plány, které by měly následovat. *„Za chvilku končí volební období, takže je určitá šance, že se priority ze strategie stanou předvolebním tématem,“* uvažuje **Jana Drápalová**. Spolu s **Radoslavou Cicvárkovou** se shodují v jednom: je třeba ustanovit nebo pověřit nějaký útvar, který se bude sledováním strategického plánu zabývat a který bude konkrétní programy vycházející z plánů a cílů strategie koordinovat.

NA NÁMĚSTÍ SVOBODY: MALÍŘE PORTRÉTŮ, TRHY A PRANÝŘ

Lidé se mnohem raději zapojují do diskusí o záměrech, jejichž dopad si dovedou dobře představit. Velký ohlas veřejnosti i médií vyvolal **plánovací víkend k Proměnám náměstí Svobody** uspořádaný jako součást urbanisticko – výtvarné soutěže pod záštitou **Útvaru hlavního architekta Magistrátu města Brna.** Smyslem bylo promítnout názory lidí, kteří na náměstí bydlí, pracují, stravují se, nakupují, procházejí nebo se baví do architektonických návrhů účastníků soutěže a zkrášlit tak náměstí ke spokojenosti Brňanů samotných.

Radoslava Cicvárková z Útvaru hlavního architekta, kde se nápad na plánovací víkend zrodil, vysvětluje důvody pro jeho zorganizování jednoduchým přirovnáním: *„Je to podobné jako s výstavbou rodinného domku. Chytrý a schopný architekt se nejprve zeptá: poslyšte, kolik vás doma je? Jak doma trávíte čas? Jste raději uvnitř nebo na vzduchu? Scházíte se spíše v kuchyni nebo u televize? Méně chytrý architekt se zeptá pouze, kolik chcete pokojů? To je ten horší, ale častější způsob. Ve velkém měřítku je to podobné. Územně plánovací dokumenty, podklady a jiné návrhy vznikají většinou na našich stolech a málokdo se lidí ptá, co jim ve městě chybí nebo jak chtějí prostranství, budovu či park využívat.“*

Názory občanů měly být podkladem pro soutěžní návrhy architektů a pomůckou při rozhodování pro porotce.

S organizací pomohla pobočka **Komerční banky** sídlící přímo na náměstí, která poskytla výlohy pro malou výstavu k soutěži a jídelnu pro setkání účastníků plánovacího víkendu, klíčovou úlohu sehrál **Český svaz ochránců přírody.** Na setkání se přišlo podívat několik desítek lidí, z nichž někteří o akci věděli předem, jiní šli náhodou kolem a zajímalo je, co se v bance děje. První den diskusí se nesl ve znamení představování možných variant, druhý přinesl žádané nápady a návrhy (pod vedením profesionální rozhlasové moderátorky – aby se předešlo zbytečným hádkám a překřikování, za účasti zástupců nevládních organizací, kteří s podobnými projekty už zkušenost měli a pracovníků magistrátu). Účastníci se dohodli, že zaznamenány budou všechny nápady do jednoho – včetně těch „méně reálných", které na první pohled spíše budí úsměv na tváři…(zaznamenán je třeba nápad vystavět na náměstí pranýř na politiky, kteří špatně rozhodují). Zaznělo mnoho zajímavých návrhů – zrušit stánky u morového sloupu, místo zámkové dlažby raději „kočičí hlavy", více zeleně a stínu, odstranit „světově" se tvářící názvy obchodů a nahradit je českými reklamními štíty, raději kašnu s tekoucí vodou než klidnou vodní hladinu a další a další.

Přestože samotná akce byla velmi úspěšná, přitáhla pozornost veřejnosti i médií a byla modelovým příkladem podařeného plánovacího víkendu, nebyla dodnes dotažena do konce. Přestavba náměstí dosud vázne na výměně kolektorů, kterou je třeba provést dříve než se začne s jakýmikoli úpravami. Na druhé straně některé podněty občanů už realizovány byly – zmizely nevzhledné stánky, přibylo letních zahrádek a možností posezení, mnoho domů dostalo novou fasádu a tím i tvář. Postupně se z náměstí stává živé a tepající srdce města přitahující domácí i mimobrněnské návštěvníky.

ANKETA PRO VEŘEJNOST JAKO SOUČÁST PŘÍPRAVY STRATEGIE

Na anketu **Brno – moje město,** otištěnou v měsíčníku Haló Brno, zareagovalo 241 respondentů, a to nejen vyplněnými anketními lístky, ale i formou nabídky ke spolupráci a velmi často pěknými dopisy s nejrůznějšími návrhy a doporučeními. Přestože nejde o reprezentativní šetření, výsledky ankety byly pomocníkem při zpracování i inspirací.

Při posuzování vizí Brna v roce 2015 se lidé rozhodovali mezi 7 „modely": Brno – město zdravé, prosperující, kulturní, vzdělané, obyvatelné, fungující, přístupné. Zvítězil model zdravého města s následující charakteristikou: Brno je hrdé na své zdravé životní prostředí. Podařilo se mu výrazně omezit automobilovou dopravu především v centru města, na většině území přejít na systém centrálního zásobování teplem a spolu s ekologicky nezávadnou výrobou dosáhnout vysoké čistoty ovzduší. V sídlištích i obytných zónách je slyšet zpívat ptáky. Do řek se vrátily ryby a do vymezených chráněných částí města zajímavé druhy fauny a flóry. Přírodní okolí města vniká pásy zeleně hluboko do jádra města a vytváří příjemnou kulisu pro pobyt na čerstvém vzduchu. Ulice, parky i ostatní zeleň jsou pěkně udržované, čisté a bezpečné. Je dobudován ekologický systém sběru, třídění a likvidace odpadů. Voda tekoucí z vodovodu je chutná a vhodná i pro kojence. V přehradě, řekách a dalších přírodních nádržích se dá znovu koupat.

Následovaly priority: Brno jako prosperující město a Brno jako město kulturní. Za největší problémy považovali v roce 2000 respondenti otázky 1) dopravy a parkování, 2) čistoty a pořádku a 3) bydlení.

(zdroj – Haló Brno, prosinec 2001)

FRÝDLANTSKO: K LIDEM SE VELKÉ MYŠLENKY DOSTANOU PŘES ÚPLNĚ OBYČEJNÉ VĚCI

Frýdlant
POČET OBYVATEL **7514**
Višňová
POČET OBYVATEL **1338**
Jindřichovice pod Smrkem
POČET OBYVATEL **605**
Liberecký kraj

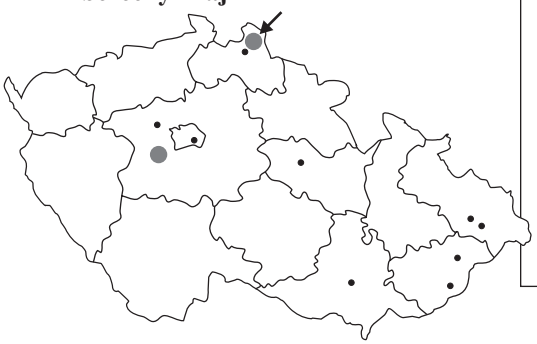

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
Marie Matušková, starostka
Obecní úřad Višňová
Višňová 156, 464 01 Frýdlant
Tel: 482 348 168
marie.matuskova@seznam.cz

Jindřich Wurm
starosta města Frýdlant
Nám. T. G. Masaryka 37
464 13 Frýdlant v Č.
Tel: 482 312 441, Fax: 482-312-053
jindrich.wurm@mv-frydlant.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
PhDr. Jitka Doubnerová
nebo **RNDr. Blažena Hušková**
Společnost pro Jizerské hory, o.p.s.
U Jezu 10, 460 01 Liberec
Tel: 485 109 292, 468 131 091
jizerky@iol.cz

Ve své historii bylo **Frýdlantsko** většinou prosperující oblastí. Úrodná půda, výrobní kapacita malých továren a bohatství lesních porostů umožnily vybudování silné ekonomické základny, na níž navázal kulturní rozvoj. V posledních 50 letech však kraj upadal – na začátku tohoto období stojí vysídlení německého obyvatelstva – některé dříve bohaté vesnice už lidé neosídlili, zpřetrhaly se tradice, kraj upadal ekonomicky i kulturně. Dříve úrodná pole začala ležet ladem, lesní porosty Jizerských hor byly na některých místech nenávratně poškozeny, chudý kraj nenacházel peníze na nápravu. V posledních letech zde však začaly aktivně pracovat skupiny lidí, které chtějí napomáhat k opětovnému oživení místa, k tomu, aby i pro další generace bylo Frýdlantsko krajem obyvatelným, přívětivým a pohostinným. V průběhu let 2000 – 2001 se Frýdlantsko v tomto směru posunulo dopředu možná nejvíce ze všech oblastí sledovaných a popsaných v naší publikaci, které se o podobné cíle snaží. V roce 2000 tu začali budovat první **cyklotrasu**, první z kamínků do mozaiky Agendy 21 na Frýdlantsku. **PhDr. Jitka Doubnerová ze Společnosti pro Jizerské hory** tehdy vyjádřila obavy z toho, jak lidé Agendu 21 přijmou: *„Samotný vznik cyklotrasy není ještě postaven na principu místní Agendy 21. Trasa je pro nás spíše didaktická pomůcka, na které chceme vysvětlit smysl dalších kroků, které plánujeme. Nechceme od začátku představovat Agendu 21 ani trvale udržitelný rozvoj jako teoretické koncepty. Na příkladu cyklotrasy můžeme ukázat, čeho vlastně chceme dosáhnout.“*

Dnes v regionu dobře funguje model dvou silných občanských sdružení – **o.s. Frýdlantsko** a již zmíněné **Společnosti pro Jizerské hory, o.p.s.** – které v rámci regionu fungují jako „osvětáři“. Ukazují starostům a zastupitelům v kraji, jak se věci dělají jinde, prezentují modelové situace. Takto se třeba na Frýdlantsku začaly chovat ovce: Společnost pro Jizerské hory pozvala starosty a další místní partnery na společnou cestu na jižní Moravu, kde se starostové seznámili s tím, jak se ovce chovají, a dnes už je tu chovají sami. *„Museli jsme se zkrátka přesvědčit, sáhnout si jako nevěřící Tomáš. Dnes je jedno, kdo sem ovce dostal, důležité je, že tu jsou a podílejí se na rázu krajiny, spásáním zkvalitňují louky a z prodané vlny máme nakonec i nějaké peníze,“* svěřuje se starostka obce **Višňová** paní **Marie Matušková.**

Starostové obcí, členové zastupitelstev i veřejnost berou činnost obou sdružení vážně, chápou je jako dlouhodobou aktivitu s jasným cílem a považují sdružení za spolehlivé partnery. Termíny jako je udržitelný rozvoj nebo místní Agenda 21 pro ně přestávají být neznámé, protože se s nimi setkali na praktických ukázkách a zjistili, že jsou vlastně docela užitečné a dobré.

SMĚDÁ – NAŠE ŘEKA

Řeka tvoří přirozené pojítko mezi lidmi žijícími v její blízkosti. Vesničky kolem **Smědé** vypadají na mapě doslova jako korálky navlečené na šňůrce – jedna za druhou, někdy ležící velmi blízko sebe. Místní lidé proto dobře vnímají, jak se horní a dolní poschodí toku neustále ovlivňuje. Stačí pár nepořádných sousedů proti proudu a níže položené pozemky jsou stále zaneřáděné fóliemi, láhvemi a odpady všeho druhu.

Špatný stav řeky, a zejména lhostejný přístup lidí k ní vadil starostce **Marii Matuškové** z **Višňové,** jedné z vesniček ležících v těsné blízkosti řeky, která zapojila do práce zejména žáky základní školy. Děti pravidelně shrabují listy pod kaštany kolem vody a jednou nebo dvakrát ročně zde odklízejí nepořádek a odpady. Někdy jsou unavené, promočené, bolí je záda, ale zato si příště dvakrát rozmyslí, než něco vyhodí do řeky. Dětem někdy přicházejí pomoci i rodiče. *„To je velká výchova,“* pochvaluje si jejich práci **Marie Matušková,** *„k lidem se myšlenky dostanou přes úplně obyčejné věci.“*

Když se pak řeka uklidí, mohou se všichni sousedé sejít ke společné zábavě. Všechny pořádané akce probíhají pod souhrnným názvem „Smědá – naše řeka“. Lidé se tu potkávají na koncertech pro Smědou, kam se sjíždějí umělci zblízka i zdaleka (například Jiří Stivín sklidil úspěch s vlastní skladbou „Smědá, ta mě nedá“), na výtvarných a fotografických výstavách nebo na slavnostech, kdy starostové všech přilehlých vesniček společně sjíždějí řeku na jednom voru – tedy pokud to stav vody dovolí. V opačném případě procházejí kolem řeky pěšky, a každý z nich ukazuje ostatním starostům „svá“ zajímavá místa. Na slavnosti hospodyňky už tradičně napečou koláče a pro zahřátí uvaří čaj nebo grog.

CYKLOTRASY

Cyklistika si získává pro svůj příznivý vliv na zdraví i psychiku člověka stále větší oblibu u mnoha Čechů. Předpokladem pro to, aby její obliba rostla i do budoucna, je zlepšení podmínek pro jízdu na kole ve městech i mimo ně. **Společnost pro Jizerské hory** a **Občanské sdružení Frýdlantsko** si podporu **cykloturistiky** vytyčily jako svůj úkol a daří se jim plnit výborně – za pěkného počasí vyráží na cesty po **Pašerácké, Pohodové** a dalších cyklotrasách v regionu několik desítek cyklistů denně.

Jak jsme již v úvodu kapitoly prozradili, vyznačením cyklostezek práce zmíněných dvou sdružení neskončila. *„Uvědomili jsme si, že stezky jsou jen prostředkem, aby se lidé sblížili a místa, která spojují, vešla ve větší známost, a že tak trasy můžeme využít k mnoha dobrým věcem,“* líčí **Jitka Doubnerová** a připomíná cykloturistické akce, které sklidily největší úspěch – vyjížďky spojené s výsadbou **Stromů milénia, cyklodivadlem „Drama ze života českých cyklistek“** na náměstí ve Frýdlantu a vystoupením místního **Sdružení muzikantů a zpěváků Pohoda.**

VYRÁBĚT VLASTNÍ ŠETRNOU ENERGII

Oblast zahrnující Frýdlantský výběžek a přilehlé území Německa a Polska bývala v minulosti označována díky rozsáhlé těžbě uhlí jako **„černý trojúhelník“**. Ve výběžku Polska se na místě původních dolů dnes klenou „umělé hory“ –

haldy hlušiny, dosahující místy výšky až 500 m (pro srovnání blízký přirozený nejvyšší vrcholek je Andělka vysoká asi 340 m). Jemný prach, kterým jsou haldy tvořeny, se za dešťů splachuje do níže položených obcí, jejichž obyvatelům přidělává velké starosti. *„Bahno nám vleze do brambor, na zahrádky, do aut a nejde spláchnout. Vypadá to jako hmota na malování – umyje se to jednou, dvakrát a pořád je to pošmatlané,“* stěžuje si **obyvatelka Višňové,** které se před lety bahno dostalo dokonce i do studně. Vysvětluje mi dále, proč se místní na Poláky kvůli haldám nemohou ani zlobit – ironií osudu je, že na situaci doplácejí nakonec Poláci nejvíc sami. Bahno se za deště splachuje i do říčky **Smědé,** která ústí do jezera **Witka** ležícího na polském území kousek od hranic. Dříve to bylo oblíbené místo využívané ke koupání – dnes kvůli haldám špinavý bahňák.

Německo tepelné elektrárny v tomto území zrušilo a nahradilo je větrnou energií. Přestože jde o oblast položenou relativně nízko – průměrná výška je jen asi 240 m n.m. – tvoří již dnes energie v nich vyrobená významný podíl v regionu.

Česká strana se rozhodla severní sousedy následovat. Malebné Jindřichovice pod Smrkem jdou v tomto směru všem dalším obcím v okolí příkladem – v roce 2002 tu vyrostla první ze čtyř plánovaných větrných elektráren a závod na zpracování biomasy, který město vybuduje z poloviny místní textilní továrny Unitex. **Starosta Jindřichovic Petr Pávek** dokáže pro svůj plán využít všech dostupných zdrojů: *„Výrobní linka na zpracování biomasy přijde na 30 milionů korun. Peníze chceme získat z programu SAPARD. K pěstování plodin pro biomasu využijeme ladem ležící zemědělskou půdu, uplatnění najdeme také pro dřevní hmotu. Na výstavbě větrných elektráren jsme se dohodli s německým investorem, který prostřednictvím společného podniku stavbu zafinancuje a bude provozovat.“* Projekt by mohl umožnit nezávislost na dodávkách energie pro čtyři okolní obce a vytvořit až čtyřicet nových pracovních míst (region s 20% nezaměstnaností – pozn. aut.).

Ve Višňové založili také své pokusné pole na biomasu. Na obecních pozemcích začala její **starostka Marie Matušková** pěstovat rychle rostoucí kanadské topoly, které dosahují „dospělé“ výšky už po dvou až třech letech. Letos v zimě si poprvé odzkouší jejich výhřevnost ve školní tělocvičně.

Děti ve višňovské škole už samy mají jednu zkušenost s obnovitelnými zdroji energie. Pro pohon školních hodin se zvonkem byl nad vchod školy v září 2001 nainstalován panel na solární energii. I když prý se tím vyučovací hodiny k nelibosti většiny dětí nezkrátily (…), systém se jim docela líbil. Bohužel panel vydržel na budově jenom měsíc – v říjnu nenávratně zmizel, policie zloděje zatím neobjevila.

PRO RADU DO FRÝDLANTU

Turistické informační centrum fungovalo ve Frýdlantu celé roky. Zejména v letních měsících, kdy vrcholí turistická sezóna, sem návštěvníci přicházeli pro tipy na ubytování, výlety, sportovní a kulturní akce. Soukromá firma, která měla centrum od radnice v pronájmu, si z něj k nelibosti pánů radních postupem času udělala svoji cestovní kancelář a spíše než o poskytování služeb příchozím návštěvníkům se starala o své klienty na chorvatských plážích.

Jednoho dne stvrdil své ne starosta vypovězením smlouvy s původním nájemcem. Rozhodl se, že město potřebuje někoho, kdo bude na této činnosti finančně nezávislý, a oslovil v této věci **Občanské sdružení Frýdlantsko.** *„Dohodli jsme se společně, že centrum by mohlo fungovat nejen jako středisko pro turisty ale i pro zdejší občany, a to hned ve dvou směrech – zaprvé jako databáze aktivit celého Frýdlantska, zadruhé jako komunikační bod městského úřadu. V případě potřeby bude občanům poskytovat informace o úřední agendě městského úřadu a pomoc při základní orientaci v ní – například přehled potřebných dokumentů, náležitostí pro úřední akty a aktuální kontakty. Sjednali jsme, že centrum bude zároveň zařízením pro cestovní ruch, navíc se zaměřením na ekologicky šetrnou turistiku* (zejména cyklotrasy – pozn. aut.), *a v budoucnosti i občanskou poradnou pro obyvatele celého Frýdlantského výběžku, čítajícího dohromady 17 obcí,“* prozrazuje ideu vzniku centra **starosta Jindřich Wurm.**

Radnice se rozhodla poskytnout sdružení zadarmo prostory a za symbolický poplatek počítač, kopírku a faxy. Pro ty, kteří centrum povedou, by existenční problémy tedy neměly být největší

CHKO ČESKÝ KRAS: HLEDÁME SPOLEČNĚ JAKÉ BY VĚCI MOHLY BÝT

ČESKÝ KRAS
Středočeský kraj
POČET OBYVATEL **59 829**

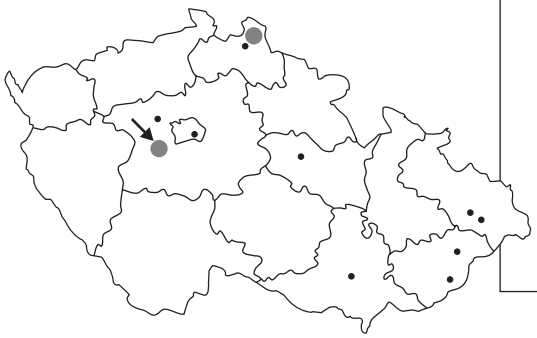

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
Ing. Zdena Francová, starostka
Obecní úřad Mořina
Tel: 257 721 597

Mgr. Michael Pondělíček
Správa CHKO Český Kras, Vedoucí
Karlštejn 85, 267 18
Tel/Fax: 311 681 713
ckras@iol.cz, info@koniklec.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Miroslav Lupač
Agentura Koniklec
Poštovní přihrádka 24
130 11 Praha 3
Tel: 222 710 253
koniklec@ecn.cz

Projekt místní Agendy 21 zde vznikl v roce 1998 jako alternativní řešení pro regionální problémy týkající se mnoha oblastí života v kraji. Základní myšlenkou bylo nastartovat **komunikaci** mezi orgány veřejné správy, politickými stranami, podnikateli, zástupci občanských sdružení a dobrovolníky, která tu dosud chyběla. Místní Agenda 21 se ukázala jako dobrý způsob, jak zapojit všechny tyto složky do dialogu o udržitelném rozvoji v regionu. Úkolu se ujala **Agentura Koniklec a Správa chráněné krajinné oblasti Český Kras**.

Už od počátku se všichni do programu zapojení snažili věnovat co nejvíce praktickým věcem. Před dvěma lety zhodnotil tento přístup **Miroslav Lupač z Agentury Koniklec** jako správnou volbu: *„Především proto, že jsme se věnovali úkolům praktickým a ne akademickým diskusím a psaní teoretických pojednání, se podařilo dosáhnout sice dílčích, ale praktických výsledků.“*

Po čtyřech letech praxe už hlavní aktéři místní Agendy 21 v **Českém Krasu** uvažují trochu jinak a nezůstávají jen u úkolů „v terénu“. Nasbírané zkušenosti je přiměly k vydání malé **metodické příručky,** určené zejména pro kolegy v jiných regionech, kteří se dnes možná potýkají s podobnými problémy jako oni sami před několika lety.

Asi největším úspěchem posledního roku je rozpracování **strategického plánu rozvoje** tohoto regionu, specifického svými přírodními, vývojovými i hospodářskými podmínkami. Jeho obecným cílem je vytvořit pozitivní rámec pro směřování dalších činností podporujících udržitelný rozvoj. Na podzim 2001 a na jaře 2002 proběhla veřejná projednání návrhů za účasti odborné i široké veřejnosti. Zpracovatelům se podařilo dát dohromady skupinu dobrovolníků ochotných aktivně se podílet na návrhu po dobu jeho zpracovávání a podporují skupiny a jedince, kteří se k němu vyjadřují. Práce jde bohužel pomaleji než se předpokládalo – důvodem je nedostatek peněz.

Jak se daří v porovnání s minulými roky dnes zapojovat občany do obecních záležitostí zhodnotil **Mgr. Michael Pondělíček z CHKO Český Kras:** *„Podařilo se zavést podivné status quo. Starostové se naučili řešit problémy s naší pomocí nebo podporou a ne až když je pozdě. Ti slušní pochopili, že za radu nebo zeptání nic nedají a pomůže jim to. Obyčejní lidé ještě pořád mají strach z „vrchnosti“, na druhou stranu v řadě vesnic narůstá intelektuální opozice složená zejména z přistěhovalců aktivních a ochotných něco měnit a ty je dobré jemně podporovat. Posun v myšlení tu jistě je.“*

KULATÉ STOLY V OBCÍCH

Některé obce v Českém Krasu už mají za sebou opakované zkušenosti s pořádáním **kulatých stolů** a jak se zdá jsou to zkušenosti vesměs pozitivní. Kulaté stoly jsou totiž poměrně jednoduchou a levnou metodou, jak vybídnout veřejnost ke spolupráci a otevřít diskusi o problému, který je aktuální. *„V praxi to vypadá tak, že za námi přijde některý starosta s problémem a vymyslíme, jak by se dal řešit společně. Pokud souhlasí, potom my přizveme veřejnost, zajistíme sál a pozveme odborníky. Vedeme si záznamy o diskusích a dohodnutých postupech, abychom mohli kontrolovat, jak co vyšlo,“* prozrazuje jejich organizaci **Michael Pondělíček.** V minulém roce takto například řešili Koněpruští možnosti ekoturistiky a rozvoj cyklistických stezek v okolí obce, v Bubovicích revitalizaci Bubovického potoka, protipovodňová opatření a budoucí výstavbu ČOV a ve Vonoklasech diskutovali o úsporách energie. Místní obyvatelé získali od přizvaného odborníka na energetiku **Mgr. Karla Murtingera** několik užitečných praktických doporučení a dodnes, kdykoli potřebují, mohou se s prosbou o radu na tohoto experta obrátit.

Rozhodující je ovšem jak se využijí výsledky diskusí u kulatých stolů. Sebevětší množství diskusí u kulatých stolů nenahradí práci, kterou nikdo neudělá nebo udělat nechce. **Michael Pondělíček** mluví z vlastní zkušenosti: *„Nejlépe se jedná s aktivními, protože se dohodne postup a ten se snažíme my i starosta dodržet…zkrátka jaký pán, takový krám.“*

DOLNÍ ROBLÍN: NEUSTOUPÍME!

I poctivé pokusy pomoci lidem nějak se dohodnout u kulatého stolu nemusí vyjít, zvláště pokud mají účastnící sporu předem „jasnou představu“ o výsledku. Ani pochybnosti o ochotě stran dojít ke kompromisu neodradily organizátory z CHKO a koordinačního výboru Agendy 21 od záměru připravit kulatý stůl, který měl prorazit již dříve zablokované cesty řešení. Byl to pokus vyzkoušet si metodu plánování rozvoje, která poměrně dobře funguje v „optimálních“ podmínkách, v situaci „krizové“. A pokus nevyšel.

Dlouhá několikaměsíční jednání o využití bývalé hospody v **Dolním Roblíně** probíhala už od samého začátku v ostrém tónu. Proti investorskému záměru paní a pana Terebových přestavět bývalý objekt restaurace na moderní školící středisko ostře vystoupili zástupci **Českého svazu ochránců přírody**. Kulatý stůl, kterého se kromě investora a ČSOP zúčastnili zástupci města, architekt a psycholog, byl pokusem ukončit táhlá jednání a neustálé odklady konečných rozhodnutí a najít kompromisní řešení využití objektu. Nevyšlo to. Strany si pouze objasnily, že skutečný problém není ochrana přírody, jak tvrdil ČSOP, ale že je to jen prostředek blokování stavby, která odpůrce irituje sama o sobě – svým účelem a využitím.

„NÁVOD K POUŽITÍ MÍSTNÍ AGENDY 21“

Tak se jmenuje publikace, kterou společně zpracovali pracovníci **Agentury Koniklec a Správy CHKO Český Kras.** Záměrem jejích autorů je předat dál, co se sami při uplatňování místní Agendy 21 naučili a vyjít přitom z vlastních zážitků a zkušeností nasbíraných při práci. Že nejde o žádné suchopárné čtení dokládá praktické doporučení organizátorům kulatých stolů: *„Nejlepší pro takový kulatý stůl je místní hostinec nebo kulturní dům, Sokolovna…místo známé a jasné s jistou pozitivní kulturní tradicí. Jako vhodný trik pro kulatý stůl lze použít oznámení, že účastníci mají jeden nápoj zdarma, tím se sál naplní i osobami s doposud nevyhraněnými názory k problému, u kterých vidina občerstvení převáží nezájem.“*

Knížku lze doporučit všem příznivcům a propagátorům místních Agend 21, kteří hledají pomocnou ruku třeba při přípravě veřejných diskusí nebo dotazníkových akcí. Dobrá rada ze života může být při sestavování takového dotazníku stejně důležitá jako konzultace sociologa nebo odborná učebnice o metodách sociologického výzkumu.

VIDEO

Většina z těch, kteří se dlouhodobě zabývají ochranou životního prostředí a udržitelným rozvojem – a to profesionálové i laici, vidí jako jednu z hlavních překážek své práce slabou informovanost laické veřejnosti, která má často velmi mlhavé představy o jejich činnosti. **Miroslav Lupač z agentury Koniklec** a jeho spolupracovníci přišli s dobrým nápadem jak propagovat svoji práci – filmem. Jedná se o jednoduchý jedenáctiminutový snímek, který je jakousi parafrází televizního zpravodajství. Film je natočen tak, že zpočátku i zcela nepoučený divák získá díky dvěma svým průvodcům – moderátorům zpráv – základní představu o smyslu a poslání dokumentu Agenda 21, stane se „účastníkem“ ankety na českém venkově a je přizván na jeden skutečný kulatý stůl.

Ticho prosím, zhasněte v sále, film začíná:

Poklidná ulice, den, maminka s dítětem na procházce. Reportér vchází do záběru: „dobrý den, slyšela jste někdy o Agendě 21?“ „Ne, nikdy, to mi opravdu nic neříká.“ Střih.

CHRUDIM: MÍSTNÍ AGENDA JAKO VALÍCÍ SE SNĚHOVÁ KOULE

CHRUDIM
Pardubický kraj
POČET OBYVATEL **23 898**

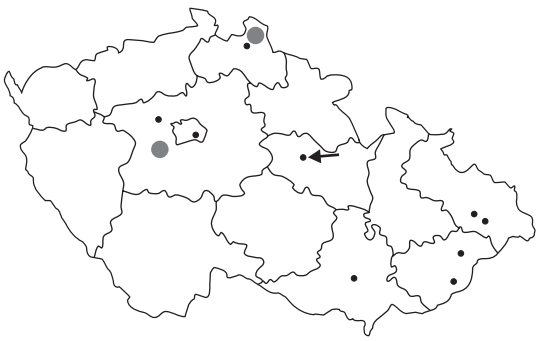

KONTAKTY

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Ing. Milan Marenčák
ZO Český svaz ochránců přírody
537 01 Chrudim, Široká 31
Tel/Fax: 469 620 141
zelenydum@iol.cz

„Místní Agenda 21 je sled pozitivních událostí, které přitahují a nabalují další a další lidi. V první fázi jakékoli občanské aktivity stačí pár nadšenců, kteří dělají proto, že sami chtějí. V okamžiku, kdy do toho zatáhnou svoje děti, nebo naopak děti rodiče, objeví se možnost formulovat problémy precizněji a může to být první náznak nějakého programu. Já tomu říkám ***nosná komunita****. A pak postupně to může nabrat podobu, kdy lidé cítí, že jsou žádáni o slovo, že jejich hlas má nějakou váhu a už si jen tak nestěžují, a že se stírají hranice mezi „námi“ a „těmi nahoře“. Je to princip sněhové koule – nabalují se na sebe lidé, kteří by se jinak nikdy sami nepoznali. A pak už je možné, že se dřív nebo později začne uvažovat o nějaké programové místní Agendě,“* tak vnímá posun v uplatňování místní Agendy 21 **Ing. Milan Marenčák z Ekocentra Zelený**

dům v Chrudimi, která při aktivitách podporujících místní Agendu úzce spolupracuje se zdejší organizací **Českého svazu ochránců přírody (ČSOP)**.

Vše začalo před dvěma lety plynule a docela nenápadně. **ČSOP** v Chrudimi tehdy využil nabídku **Nadace Partnerství** na pomoc při uspořádání plánovacího víkendu, které nadace podporuje na mnoha místech České republiky. Plánovací víkend se týkal zamýšlené rekonstrukce neutěšeného **Michaelského parku**, jehož stav odrazoval už dlouhou dobu ty, kteří by jej navštěvovali nejraději – seniory, maminky s kočárky a děti. Z plánovacího víkendu vzešla řada užitečných nápadů na rekonstrukci (kudy vést chodníky, kam umístit altán a lavičky nebo jak zrekonstruovat kašny), ale možná ještě důležitějším přínosem byla debata samotná. Na setkání se podařilo například dospět k příznivé mezigenerační diskusi – mezi dospělými a partičkou dospívajících chlapců, o kterých se ve městě proslýchalo, že do parku chodí fetovat. Kluci ostatní přesvědčili, že řeči o drogách jsou jen fámy, že se jim drogy hnusí a jde jim o to, mít svoje místo „na pokec". Dnes je park už v mnohem lepším stavu, i když práce ani diskuse kolem něj zdaleka neskončily.

A po tomto impulsu se začala ona zmíněná sněhová koule pomalu dávat do pohybu.

DVA KRÁTKÉ PŘÍBĚHY O TOM, JAK SE PLÁNOVACÍ VÍKENDY OSVĚDČILY

LOKALITA – SÍDLIŠTĚ VÍTA NEJEDLÉHO

Po úspěších z Michaelského parku přišel s nápadem uspořádat další dva plánovací víkendy samotný **Městský úřad v Chrudimi** a požádal ty, kteří s nimi už měli své zkušenosti, o podporu. **Zelený dům** pomohl zorganizovat další setkání, tentokrát k plánování budoucnosti **Sídliště Víta Nejedlého**. *„Pracovní víkend vznikl takříkajíc na objednávku úředníků městského úřadu, kteří si sami uvědomili, jak je komunikace s lidmi předtím, než se něco rozhodne, důležitá,"* přibližuje celou situaci **Milan Marenčák**.

Cílem dvou plánovacích víkendů pro toto sídliště bylo zejména zlepšení místní dopravní situace a zjištění představ obyvatel o využití některých volných ploch v sídlišti. Co se týká dopravní situace v místě, sídliště ve skutečnosti doplácí na neexistenci silničního obchvatu města Chrudim. Sídlištěm Víta Nejedlého si mnozí motoristé zkracují cestu městem, a toto místo se pomalu stává „průjezdovou zónou". Občané se v rámci diskuse důrazně zasazovali o zlepšení dopravní situace a navrhovali mnoho způsobů. Obchvat města se bohužel nepodaří vyřešit tak rychle, jak by si mnozí přáli, přesto se občanům podařilo prosadit alespoň některé dílčí požadavky, týkající se zejména opatření zajišťujících větší bezpečnost silničního provozu na sídlišti – zpomalovací retardéry a přechody.

V diskusích o využití volných ploch na sídlišti se projevily rozdíly v názorech starších občanů a generací mladých rodin s dětmi (jedná se o starší sídliště procházející generační výměnou). Nashromáždilo se tu hned několik návrhů úprav a vylepšení. V mnohém zde pomohly dospělým děti, které ztvárnily svoji představu o parku v obrázcích. Setkání ukázalo, že je třeba najít v množství nápadů a námětů smírné stanovisko mezi generacemi, a že výsledné řešení podoby sídliště by mělo odpovídat představám jedněch i druhých. I tento projekt už přinesl první ovoce. Na sídlišti Víta Nejedlého se na základě společné diskuse zatím podařilo vybudovat dětské hřiště a prolézačky pro děti a zároveň zvelebit jejich okolí.

LOKALITA – SÍDLIŠTĚ STROMOVKA II

Další ze sérií plánovacích dopolední, tentokrát pro obyvatele sídliště **Stromovka II**, inicioval opět **Městský úřad v Chrudimi**. Zorganizoval ho ve spolupráci se **Zeleným domem a ČSOP,** přizváno bylo i občanské sdružení **Altus**. Tentokrát se občané měli vyjadřovat k záměru výstavby dětského hřiště a klidové zóny. Zkušení organizátoři potenciálním návštěvníkům perfektně předpřipravili návrh realizace a pro lepší představu přidali mapku se zakreslenými změnami.

Jak se tvoří takový návrh, ve kterém se občané mohou seznámit s tím, co se před jejich domem začne budovat? Hlavně jednoduše a srozumitelně pro všechny, ne jen pro tvůrce územního plánu, říkají organizátoři – například takto: *„…na hrací ploše budou umístěny dva basketbalové koše s odrazovou deskou, dva sloupky pro umístění volejbalové sítě a dvě mobilní branky (velikost – házená). Severní a východní část hrací plochy bude ohraničena ochranou sítí v.1500 mm. Vzhledem k velikosti hřiště bude nutné přemístit sušáky na prádlo…"*

Organizátoři se nakonec rozhodli, že vlastní návrhy obyvatel upraví k jejich spokojenosti a znovu je s občany prodiskutují asi za měsíc.

PODSTATNÉ MALIČKOSTI

Opakovaná setkání se ukázala jako výhodná, protože lidé ztrácejí ostych komunikovat, učí se věcně diskutovat o konkrétních problémech a společně hledat jejich řešení. Mají intenzivnější pocit, že se na něčem podílejí a že jejich názory někdo reflektuje. *„Podmínkou pro další rozvoj místní Agendy je nezklamat křehkou důvěru občanů, kteří jsou většinou velmi citliví na to, když se věc ‚nedotáhne' do konce nebo když se najdou ‚závažné' důvody pro nedokončení věci, ke které jsou na začátku velkoryse přizváni. Lidi jsou velmi opatrní. Není to tak, že hned každý zahoří, protože nevěří – už se spálil mockrát. Podobné případy kazí jméno těm, kteří to se zapojením veřejnosti do rozhodovacích procesů myslí vážně a kteří chtějí občany získat pro dlouhodobou spolupráci,"* takové je riziko velikášských projektů, před kterým varuje **Milan Marenčák**. V řadě míst se otevírá možnost pro to, aby se místních Agend chopila určitá politické uskupení. Zajímavé prvky se snadno mohou dostat třeba do volebních slibů. Od slibů se dá ale časem bez problémů upustit a vždycky se najde nějaký ten důvod a lidem se vysvětlí, proč to nešlo, *„výsledek je ten, že když pak jdete za lidmi, že by se mohli zúčastnit, vezmou na vás klacek,"* dodává na závěr.

Diskutovalo se za dobré účasti a většina z příchozích veřejnou debatu ocenila. Důkazem je důrazná reakce dvou zúčastněných občanů – **Lídy Pecharové a Ivo Pudila** – na novinový článek, otištěný krátce po konání plánovacího dopoledne: „Článek vyvolává dojem, jako by sobotní odpoledne na Větrníku nic nepřineslo. S tím nesouhlasíme. Jeden účastník diskuse na jejím konci děkoval pořadatelům, že radní přišli za občany až na místo, dali jim možnost vyjádřit jakýkoli názor a byli vstřícní. Je to málo?

Počet účastníků nás příjemně překvapil. Vždyť taková setkání vůbec nejsou obvyklá, nemají v Chrudimi zatím žádnou tradici. Pro větší ohlas příště by bylo potřeba vyvěsit letáky o konání akce přímo v sídlišti. O roznos letáků jsme ochotni se postarat. Doufáme, že se hřiště a okolí upravovat nakonec bude, byla by škoda to zahodit.“

KLADNO: O KROK PŘED OSTATNÍMI NA CESTĚ DO EVROPSKÉ UNIE

KLADNO
Středočeský kraj
POČET OBYVATEL **71 132**

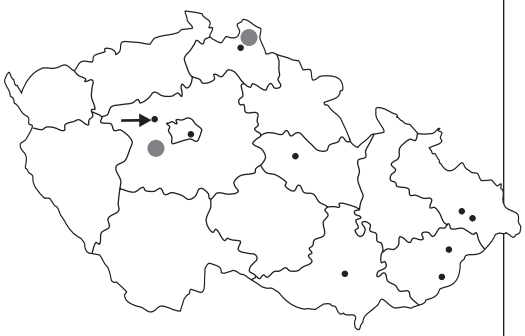

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
Ing. Dan Jiránek
Zástupce starosty města Kladna
Nám. Starosty Pavla 44
272 52 Kladno, Fax: 312 248 021
jiranek@mestokladno.cz

Ing. Radovan Víta
Vedoucí Odboru životního prostředí
Městský úřad Kladno
Tel: 312 604 222, 312 245 313
Fax: 312 240 540, vita@mestokladno.cz

Ing. Tomáš Fujan
koordinátor aktivit MA 21
Nám. Starosty Pavla 44**,** 272 52 Kladno
Tel: 312 604 133, fujan@mestokladno.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Mgr. Viktor Třebický nebo
Mgr. Tomáš Gremlica
Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.
Hradební 3, 110 00 Praha 1
Tel: 312 247 057, 312 604 129
Tel: 224 828 557
Fax: 224 826 593
viktor.trebicky@ecn.cz
tomas.gremlica@ecn.cz

Vít Franěk
Pracovní skupina občanů pro Lokální Agendu 21**,** koordinátor

V předlistopadové minulosti se **Kladno** potýkalo s vážnou devastací životního prostředí – silně znečištěným ovzduším, nadměrným hlukem, prachem, narušeným rázem krajiny a dalšími problémy. Říkalo se mu **„černé Kladno“**. Na začátku devadesátých let patřilo k nejvíce znečištěným oblastem České republiky. Rozvinutý těžký průmysl se nepříznivě projevil na životním prostředí, celkovém vzhledu města a okolí i sociální struktuře jeho obyvatel. Negativní dopad na kvalitu života lidí měla nezdařená privatizace největšího středočeského podniku Poldi Kladno, která v roce 1996 vyústila v krach, následovaný prudkou vlnou nezaměstnanosti.

V Kladně bylo mnoho co zlepšovat. Z tohoto úhlu pohledu představovalo místo přímo vybízející k vyzkoušení místní Agendy 21 v praxi – ti, kteří tu před téměř čtyřmi lety s Agendou 21 začínali, věřili v úspěch a nepřipouštěli si nezdar, přestože tu velké riziko, že se špatně nastavený vývoj nepodaří „zlomit“ k lepšímu, existovalo.

Od roku 1998 městu pomáhá realizovat projekt místní Agendy 21 pražský **Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.** (ÚEP). Idea místní Agendy byla do Kladna přinesena zvenčí – prostřednictvím nestátní neziskové odborné instituce sídlící mimo místo, což je dost neobvyklý model. V posledním roce přenesl **ÚEP** největší část aktivit spojených s procesem MA 21 na město a jeho občany a svou roli dnes spatřuje spíše v roli odborného konzultanta či „garanta“ projektu. Velkou část práce dnes vykonává magistrát, aktivní občané sdružující se v tzv. **Pracovní skupině pro Lokální Agendu 21**, koordinátor aktivit MA 21 **Ing. Tomáš Fujan a Řídící a monitorovací výbor MA 21**. Hlavním garantem z vedení města se stal náměstek primátora odpovědný za rozvoj a životní prostředí **ing. Dan Jiránek**, který zdůvodňuje rozhodnutí města takto: *„Město Kladno se rozhodlo zapojit do místní Agendy 21 proto, že to považuje za jediný postup, jak více zapojit veřejnost do rozhodování ve městě, jak přesvědčit občany, že mohou pro své město udělat něco jiného než jít jednou za čtyři roky ke komunálním volbám…“*

DISKUSE MÍSTO DOPORUČENÝCH DOPISŮ

Specifikem kladenské Agendy 21 je existence tzv. **Pracovní skupiny občanů pro Lokální Agendu 21**, která dnes tvoří základní platformu pro komunikaci mezi občany a „městem“. Skupina se už od roku 1999 schází pravidelně každou první

středu v měsíci mezi 16 a 18 hodinou v zasedací místnosti magistrátu, kde její členové i ostatní zájemci (schůzky jsou otevřené všem občanům) diskutují a hledají řešení konkrétních problémů města společně u jednoho stolu se zástupci magistrátu.

Zástupci města se od občanů bezprostředně dovídají, co jim leží na srdci, občané jim pravidelně připomínají, co jim slíbili udělat. Mezi opakovaně projednávaná témata patří například kvalita a údržba pozemních komunikací (občané upozorňují třeba na chybějící přechody, nevhodně umístěné značky, špatný stav vozovek a chodníků, problémy s parkováním atd.), svoz odpadků, měření emisí a hluku. V posledním roce se řešily i velmi kontroverzní případy, jako je např. provoz Energetického centra Kladno – ECKG, výstavba hypermarketu Baumax v lokalitě Panská zahrada nebo zamýšlená výstavba spalovny průmyslových odpadů v areálu bývalé huti Koněv, kvůli které zorganizoval magistrát spolu se členy pracovní skupiny dokonce podpisovou akci.

Dnes lze říct, že pracovní skupina je respektovaným partnerem města při plánování rozvoje. Její členové dostávají nejdůležitější informace o jednotlivých problémech projednávaných na magistrátu, radě a zastupitelstvu a sami se k nim vyjadřují. Zároveň zprostředkovávají náměty a připomínky ostatních občanů.

Přínos tkví i v tom, že se občané a úředníci učí mezi sebou komunikovat. *„Jednání už nejsou tak bouřlivá jako na začátku mého působení na radnici,“* potvrzuje **tisková mluvčí magistrátu Lenka Junková**, která se schůzek pravidelně zúčastňovala před příchodem **koordinátora MA 21 Ing. Tomáše Fujana** a dbala na to, aby se zápisy z nich dostaly i k těm, kteří jednání nemohli být přítomni (třeba prostřednictvím internetových stránek města). *„Občané se skutečně přesvědčují, že jejich připomínky se tu berou vážně a řeší se,“* dodává **Lenka Junková.**

Někdy se samozřejmě věci nedaří plnit tak, jak si lidé představují. Na schůzce v únoru 2002 proběhla bouřlivá diskuse o dalším fungování skupiny, protože někteří zúčastnění měli pocit zbytečnosti a neurčitosti v postojích magistrátu při řešení námětů občanů. Diskuse nakonec vedla k jednomu zlepšení: koordinátor **Tomáš Fujan** byl pověřen pečlivě sledovat zápisy a na všech dalších schůzkách referovat o splněných a nesplněných požadavcích občanů.

PENÍZE NA DOBRÉ VĚCI

Od jara roku 2001 probíhá dvouletý projekt „Širší podpora procesů místních Agend 21 v České republice s využitím zkušeností z Velké Británie“, který je zaměřen na další rozvoj místních Agend 21 na třech typech území – město (vybráno bylo Kladno), okres (Děčínsko) a mikroregion (Poodří). Projekt odborně garantuje Ministerstvo životního prostředí, koordinuje Český ekologický ústav a je finančně podpořen britským Ministerstvem pro mezinárodní rozvoj.

Jaké výhody z toho pro město plynou? Město získalo peníze, aby mohlo rozvíjet a rozšiřovat aktivity, které dosud podnikalo. *„Zatím vidíme jako hlavní chybu místní Agendy 21 v Kladně a samozřejmě nejen zde, ale v každé obci nebo lokalitě, kde se podobné programy zabydlují, že se jich účastní málo lidí a málo institucí. To byl důvod, proč jsme začali hledat možnosti, jak získat další peníze a odborníky – a našli jsme zdroj v zahraniční,“* uvádí **Mgr. Tomáš Gremlica z ÚEP.** Britská strana uvolnila peníze na dvouletý plat koordinátora MA 21 – samostatného pracovníka (zaměstnance magistrátu), jehož hlavním úkolem je komunikovat s občany a zapojovat do procesu další partnery z řad základních a středních škol, sociálních a kulturních institucí, nestátních neziskových organizací, podnikatelů atd. Cílem jeho snažení je vzbudit zájem lidí o jejich „domovskou“ obec a vytvářet podmínky pro mnohem širší účast veřejnosti v rozhodovacím procesu o dalším rozvoji Kladna. Činnost koordinátora určuje a kontroluje patnáctičlenný **Řídící a monitorovací výbor MA 21** (ŘMV), tvořený zástupci nejrůznějších institucí a zájmových skupin. Mezi ně patří ředitel ČSAD Kladno, ředitelé škol (gymnázium Kladno, Střední odborné učiliště), ředitel Úřadu práce, ředitelka Státní vědecké knihovny, zástupci podnikatelského sektoru i tří občanských sdružení, členové Pracovní skupiny LA 21, náměstek primátora města a člen kladenského zastupitelstva. Svou funkci vykonávají členové výboru ve svém volném čase a bez nároku na odměnu. ŘMV je odpovědný i za výběr tzv. **mikroprojektů** – prospěšných akcí zaměřených na zlepšení životního prostředí, tělovýchovu, sociální potřeby obyvatel a kulturu ve městě, které připravili sami občané Kladna. Na jejich realizaci poskytl British Know-how Fund částku 660 tisíc korun.

STRATEGIE OCHRANY ŽP

Dalším důležitým výsledkem téměř čtyřleté práce na prosazení některých principů MA 21 je strategičtější přístup k řízení města a ochraně životního prostředí na jeho území. V Kladně vznikne koncepce udržitelného rozvoje města, která bude obsahovat již existující strategické materiály: Strategický plán ekonomického rozvoje, Strategii ochrany životního prostředí – Environmentální politiku Kladna a doplní ji priority a cíle v oblasti sociální a kulturní.

„Plánování potkal počátkem 90. let osud mnoha ‚komunistických přežitků‘ – zavržení. Byl to přirozený důsledek marné snahy minulého režimu plánovat vše z centra. Věřím, že nyní se kyvadlo – třeba i díky vnějšímu tlaku z EU – vrátilo zpět. Strategické plánování dá městu možnost rozvrhnout přístup k ochraně životního prostředí v horizontu několika let, čímž efektivněji rozkládá a využívá finanční prostředky určené k těm kterým účelům. Umožní přesunout pozornost od řešení problémů ad hoc k otázkám dlouhodobějšího rázu,“ vysvětluje jejich základní smysl **Mgr. Viktor Třebický z ÚEP**, hlavní zpracovatel jednoho z již vzniklých a schválených dokumentů – **Environmentální politiky Kladna**. Zároveň upozorňuje na jeden nezbytný předpoklad úspěchu: „strategie musí být financovatelná a musí vycházet z možností institucí a skupin, na které se vztahuje. Proto je důležité, aby už od počátku zpracování podobných dokumentů měli všichni jejich adresáti možnost vyjadřovat se k jejich znění, připomínkovat je a ovlivňovat. Tak jsme v našem případě pracovali, díky tomu je Environmentální politika výsledkem dohody zúčastněných stran a jako taková má šanci být účinným nástrojem ochrany životního prostředí ve městě.

UZNÁNÍ A CENA

Kladenští podle všeho nastoupili správnou cestu rozvoje. Správnost této volby se městu potvrdila i oficiálně. V roce 2000 získalo Kladno jako jedno z 11 evropských měst nejvyšší ocenění v **soutěži EU „Město v souladu s požadavky Evropské unie“**, kterou obdrželo zejména za svůj přístup k ochraně životního prostředí a zlepšení, kterého v této oblasti dosáhlo. V roce 2001 se městu podařilo ocenění znovu obhájit.

LIBEREC: ZPRÁVA Z RADNICE – AUTORITA JE MOC SPOJENÁ S VYVÁŽENOSTÍ A UZNÁNÍM, NIKOLI S VYNUCOVÁNÍM

LIBEREC
Liberecký kraj
POČET OBYVATEL **99.102**

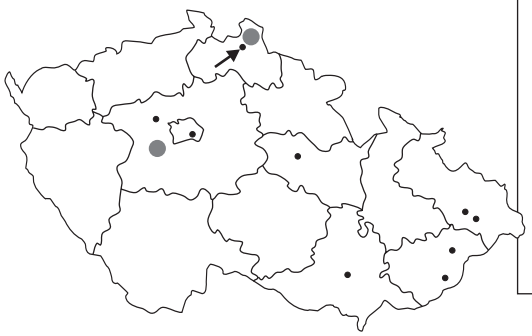

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
Lenka Dědková
Magistrát města Liberec
Oddělení zeleně a odpadu
Nám. Dr. E. Beneše 1
460 59 Liberec
Tel: 485 243 445
dedkova.lenka@magistrat.liberec.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Mgr. Libor Zmatlík
Centrum občanských iniciativ
Konopná 776, 460 14 Liberec 14
Tel/Fax: 482 710 423
Tel: 485 124 910
czasp.coi.liberec@iol.cz

K programu místní Agendy 21 se **Liberec** rozhodl přidat v roce 2000. Porada vedení města souhlasila se zavedením Agendy 21 na **Magistrátu města Liberec** a své rozhodnutí záhy podpořila vyčleněním peněz na třetinu platu jednoho interního pracovníka, který by měl být odpovědný za zavádění MA 21 do praxe a druhého pracovníka zodpovědného za ekologickou výchovu a osvětu. Vznikla **pracovní skupina pro Agendu 21** složená ze zástupců jednotlivých odborů magistrátu, kteří by měli koordinovat práci na úrovni svých odborů. K jedněm z aktivních patří Oddělení zeleně a odpadů, z jehož podnětu se už uskutečnilo několik užitečných osvětových besed a seminářů pro širokou veřejnost i semináře specializovanější – třeba pro studenty, učitele nebo úředníky.

Užitečným informačním a osvětovým nástrojem úřadu při prosazování místní Agendy 21 se stal tištěný měsíčník pro občany města **Zpravodaj liberecké radnice**. Ti v něm mohou najít informace třeba o zmíněných besedách s odborníky, přečíst si obecnější články o tom, co je udržitelný rozvoj nebo Agenda 21, najdou zde včas pozvánky na akce jako **Den Země, Den stromů, Den bez aut, „Ukliďme si Jizerky“…** A nejen to. Zpravodaj využili úředníci třeba i k tomu, aby přizvali občany na veřejné projednání **Strategického plánu města Liberec** nebo veřejné setkání **k humanizaci sídliště Rochlice.**

Magistrát také přišel s výborným nápadem jak přímo podpořit občanské aktivity v místě – vybudovat **„dům“ pro občanské iniciativy,** jehož cílem je vytvořit podmínky pro činnost občanských sdružení a iniciativ. Rozhodně se nejedná o nějakou vlažnou podporu – magistrát na své náklady (které už nyní překročily 8 milionů korun!) zrekonstruoval budovu bývalé mateřské školky v Konopné ulici, vybudoval zde kanceláře, klubovny, velký víceúčelový sál, zvelebil kuchyňku, sociální zařízení a terasy a nabídl ji k využívání občanským iniciativám. Žádná z nich tu nemá svoji stálou kancelář, aby zbytečně neblokovala místo ostatním, které se také nemají kde scházet – ale kdykoli potřebují, mají zde prostor pro svoje schůzky, besedy, akce pro veřejnost i odborníky – každý jak potřebuje. Ke spokojenosti provozovatelů domu – **Centra občanských iniciativ** – tyto prostory téměř stále někdo využívá.

Místní Agenda 21 v Liberci zapouští své kořeny. Svoji dvouletou zkušenost s ní shrnuje **Lenka Dědková z Oddělení zeleně a odpadu libereckého magistrátu:** *„Zajímavých akcí a aktivit přibývá. Ačkoli Liberec nemá celoměstského koordinátora pro Agendu 21 a trvale udržitelný*

rozvoj, aktivit, které organizují jednotlivá oddělení magistrátu a nevládní neziskové organizace, je narůstající počet. Daří se nám prohlubovat spolupráci mezi úřady a nevládními organizacemi, mezi nevládními organizacemi navzájem, šířit osvětu a postupně probouzet v občanech zájem o veřejné dění.“

JAKÉ CHCEME SÍDLIŠTĚ

Velká většina rozhodnutí, která předurčují budoucí podobu života lidí v určitém místě, je přijímána bez toho, aby o nich byla vedena veřejná diskuse nebo bez toho, aby byl dopad takovýchto rozhodnutí na budoucí život předem dostatečně vysvětlen – zájem veřejnosti se totiž mnohdy ani předem nepředpokládá. Opačný přístup zvolili organizátoři programu **humanizace sídlišť**, v rámci kterého byla mimo jiné provedena relativně rozsáhlá anketa o budoucnosti **sídliště Rochlice**.

Podle dřívějších průzkumů se občanům právě na tomto libereckém sídlišti žije nejhůře. Soukromá marketingová firma, která průzkum prováděla, oslovila asi 400 domácností a žáky zdejší základní školy, pro které připravila jednodušší dotazníček s devíti otázkami rozlišenými pro I. a II. stupeň. Na ty děti odpovídaly v rámci předmětů občanské výchovy a vlastivědy. Ředitelé škol byli předem obeznámeni se zamýšlenou akcí dopisem. Z průzkumu získalo město představu o tom, jak si dospělí i malí obyvatelé představují řešení dopravy, úklidu, vybavenosti a řešení volného času. Některé sny se nakonec podařilo realizovat – byl otevřen nový park, vybudována hřiště a sportoviště pro různé věkové skupiny dětí. Bohužel se časem našel někdo, komu dětský kolotoč (bohužel zrovna ten nejdražší, dovezený až ze Švédska) před domem vadil. Jak trefně komentuje redaktor **Zpravodaje liberecké radnice:** *„Čeští vandalové ‚vyzráli‘ i na švédskou ocel. Dali si tu práci a rozbili dětský kolotoč za 106 tisíc, aby sídliště bylo zase o něco zpustlejší…zdá se, že humanizace sídlišť musí proběhnout nejen na venkovních plochách, ale i v myslích obyvatel sídlišť.“*

DŮM PRO OBČANSKÉ INICIATIVY

Centrum občanských iniciativ vzniklo v roce 2001 na podporu občanských sdružení působících v Liberci a je v České republice, podle slov **Mgr. Libora Zmatlíka,** unikátním projektem. Přitom nápad to je velmi jednoduchý. Centrum nabízí k pronajmutí kanceláře, klubovny a větší sály – pro běžné „úřadování“ i akce pro veřejnost, vybavené kancelářskou technikou, projekční technikou, videem, televizí, a to vše za velmi příjemnou cenu (pro představu – zcela nový moderní datavideoprojektor si zájemci mohou pronajmout za 10 korun na hodinu). Každý, kdo někdy organizoval třeba i malý seminář nebo besedu, může potvrdit, jaké jsou se zařizováním místa a techniky problémy a jak se nakonec vše prodraží! Za druhé centrum funguje jako informační a poradenské středisko, poskytující konzultace týkající se neziskového sektoru. *„V praxi je to tak, že pomůžeme lidem nalézt cestu k informacím, které potřebují, popřípadě je alespoň nasměrovat a poradit. Jednou z dobrých možností je internet. Snažíme se příchozím pomoci potřebné informace na internetu fyzicky vyhledat. Pokud třeba vůbec nevědí, jak tuto možnost informačního zdroje využít, vysvětlíme, ukážeme – pokud to chcete nazývat učením, pak je učíme,“* vysvětluje **koordinátor centra Mgr. Libor Zmatlík.** „Samozřejmostí“ jsou pak nástěnky na propagaci činnosti místních aktivních organizací.

Jednou z vydařených akcí, nad kterou převzalo centrum záštitu, byla akce **Jizerky i pro vozíčkáře**. Setkáním chtěli organizátoři upozornit na nedávné otevření vůbec první trasy v Jizerských horách speciálně značené pro turisty upoutané na invalidní vozík a na vybudování bezbariérového ubytování v bedřichovském penzionu Bismark. Téma zajímalo nejen vozíčkáře, podívat se přišli i starší spoluobčané nebo rodiče s malými dětmi, kteří také rádi využijí turisticky přístupnějších cest. *„Mé krédo je: jsem normálním člověkem jako každý jiný, jen se pohybuji na vozíku,“* uvedl besedu duchovní otec vzniku tras **Jiří Jiroudek** ze společnosti **Mobilita pro turisty** – bývalý horolezec, dnes sám vozíčkář, který účastníkům mimo jiné představil také novou mapu s barevně vyznačenými trasami doplněnou fotografiemi k jednotlivým úsekům. Tu si mohli zájemci hned zakoupit. Na základě svých zkušeností pak **Jiří Jiroudek** popsal, jak by se měl člověk pohybující se na invalidním vozíku na výletě chovat a na co si dát pozor – před každou cestou by měl především zvážit své možnosti a schopnosti a nepohybovat se po horách sám, ale v doprovodu druhého… což je vlastně stejné jako u těch zdravých!

ČLOVĚK A STROM

Podobně jako v různých jiných městech, kde se slaví Dny Země, Dny bez aut – v Liberci se od minulého roku slaví i **Den stromů**. S pořádáním oslav pomohla městu nevládní organizace **Suchopýr**, která se jinak věnuje obnově původních lesních porostů Jizerských hor. Celý týden probíhala výstava obřích fotografií zavěšených na lanech nad náměstím. Stěžejní akcí oslav byla výsadba sazenic stromků do městských lesů pro veřejnost. Přišlo asi 80 obyvatel Liberce včetně dětí, kteří dohromady vysadili na 750 (!) nových stromů, převážně listnatých. Jednalo se o první ročník oslav a nejen pořadatelé byli s jeho průběhem i účastí spokojeni.

PRAHA 15: ČÍM JE SPOLEČNOST ROZMANITĚJŠÍ, TÍM JE ZDRAVĚJŠÍ

PRAHA 15
Kraj Praha
POČET OBYVATEL **44 729**

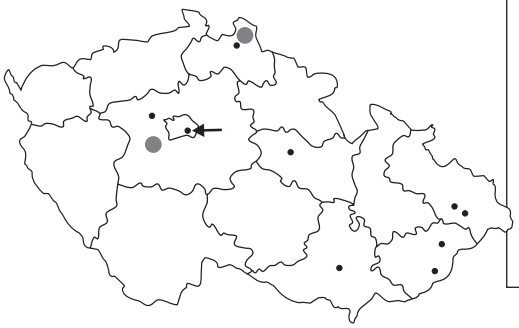

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
Tomáš Bräuner
Zástupce starosty
Městská část Praha 15
Boloňská 478/1
109 00 Praha 10
Tel: 281 003 316
braunert@p15.mepnet.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Ing. Tomáš Komrzý nebo
Mgr. Emilie Strejčková
Hnutí Brontosaurus Botič
Ekocentrum Toulcův Dvůr
Kubátova 1/32, 102 00 Praha 10
Tel: 271 750 644
botic@ecn.cz

Praha 15 je městská část podobná mnoha dalším periferním částem Prahy, která stejně jako tyto má své přednosti a své nedostatky. Pyšní se rozlehlými plochami zeleně, které tvoří celou třetinu jejího území a krásnou Hostivařskou přehradou lákající k procházkám a ke sportování po celý rok. V jiných svých částech působí naopak dosti neutěšeně a neharmonicky – většinu zástavby tvoří panelové domy, střídané typickými betonovými krychlemi, které slouží buď to jako obchodní nebo zdravotní středisko, sportoviště nebo úřad. Přijdete-li do tohoto místa poprvé, ve změti šedých budov a cest se s největší pravděpodobností ztratíte – jako v jiných sídlištích to tu na první pohled vypadá všude stejně.

Pomoci lidem najít vztah k tomuto odcizenému místu a učinit jej pro jeho obyvatele v pravém smyslu domovem (ne jen „noclehárnou“) – odkud nebudou ve chvílích volna utíkat jinam, ale kde se budou rádi sami zdržovat, byl první úkol projektu místní Agendy 21. Projekt tu vznikl z přímé iniciativy **zástupce starosty Tomáše Bräunera**, kterému se podařilo před čtyřmi lety prosadit závazek uplatňovat místní Agendu 21 do programového prohlášení městské rady.

Tomáš Bräuner vidí největší přínos Agendy 21 na Praze 15 v tom, že se lidé sami podílejí na tom, jak jejich domov vypadá: *„Lidé tu žijí a žít tu budou i jejich děti – a to nejenom dnes, ale i třeba za deset, dvacet, padesát let. Úlohou úřadu je dát lidem prostor pro uplatnění jejich představy a motivovat je. Prvním a nejtěžším krokem je prolomit nedůvěru lidí v možnost změnit stav věcí, kterou si někdy úředníci vykládají jako spolehlivé alibi pro to, aby si rozhodovali ‚po svém‘. Pryč je doba, kdy jedna strana nebo nějaký silný státní aparát nadiktoval, kam se bude rozvoj ubírat, aniž by do toho lidi měli možnost nějakým způsobem promluvit.“*

Co se na Praze 15 dnes daří relativně dobře a v čem by mohla jít jiným místům příkladem, je zapojení podnikatelů do místní Agendy 21. Podařilo se najít cesty, jak učinit různé akce atraktivní i pro místní podnikatelské subjekty, jejichž prostřednictvím se dají některé nápady realizovat mnohem snadněji než dříve.

KDYŽ NEJDE MOHAMED K HOŘE, MUSÍ HORA K MOHAMEDOVI

Neboli pokud lidé sami na úřad se svými nápady nepřijdou, musí přijít úředníci za lidmi. Z podnětu městského úřadu a za aktivního přispění několika občanských sdružení vzešla v roce 1999 myšlenka založit **Dny Prahy 15**, jejichž smyslem bylo otevřít diskusi k možnostem rozvoje lokality prostřednictvím setkání občanských sdružení, soukromých podnikatelů, veřejnosti a – samozřejmě – zástupců městského úřadu. Dnes už mají svoji tradici.

Lidé z organizací, které na Praze 15 působí, tím dostávají prostor prezentovat svou činnost, specifikovat, co sami mohou nabídnout a v čem jim naopak může být veřejnost nebo ostatní subjekty nápomocné. Zapojují se nejen občanská sdružení (zaměřená na životní prostředí, sport, kulturu, život lidí s handicapem atd.), ale postupně i některé soukromé firmy, které už objevily výhody takových prezentací (třeba i v tom, že si zadarmo udělají reklamu). Například pracovníci místní odpadové firmy návštěvníkům Dnů Prahy 15 vysvětlili, proč je důležité třídit a recyklovat odpad nebo co se s odpadem po odvezení děje.

Obecní rozpočet bohužel nedovoluje radnici podporovat tyto akce finančně a otevřít je ještě více široké veřejnosti. Přesto se v roce 2001 našla nová cesta, jak do setkání zapojit více aktérů: spolupráci na organizaci Dnů Prahy 15 nabídlo obchodní centrum **Park Hostivař**, které poskytlo organizátorům jak plochy pro inzerci této akce, tak prostor pro setkání. U příležitosti Dnů Prahy 15 uspořádalo amatérské sportovní utkání. Návštěvníků výrazně přibylo!

V rámci Dnů Prahy 15 se také podařilo podnítit vznik nových organizací, které zdejším občanům chyběly. Na základě jedné diskuse například vznikla dvě **mateřská centra,** kde si mohou maminky navzájem pohlídat děti, potřebují-li si dojít nakoupit, na úřad, k lékaři nebo si jen tak někam vyrazit – výjimečně bez svých potomků.

TOULCŮV DVŮR

Jednou z organizací, která nejvíce přispěla k obohacení života na Praze 15, je nevládní nezisková organizace **Hnutí Brontosaurus Botič** sídlící a hospodařící v **Ekologickém centru na Toulcově dvoře**. *„Snažíme se zde vytvořit co nejvíce příležitostí ke společenskému životu. Pracujeme na tom, aby lidé hodně věděli o svém okolí – jinak si jej nemohou vážit a bude pro ně jen skutečnou noclehárnou,“* říká **Ing. Tomáš Komrzý z Hnutí Brontosaurus Botič.**

Centrum pořádá nejrůznější akce pro zlepšení životního prostředí, věnuje se osvětové a poradenské činnosti v této oblasti. Na přilehlém území vybudovalo **naučnou stezku,** která je koncipována nikoliv jako běžná stezka pasivně seznamující návštěvníky s jednotlivými prvky přírody a se základy jejích ochrany, ale klade důraz na ochranu přírodně cenných společenstev a kulturní krajiny vytvořené člověkem. Stezka je k dispozici všem návštěvníkům Toulcova dvora, je využívána při programech pro školní kolektivy, při velkých akcích pro veřejnost.

A co míníme těmi velkými akcemi? Každý rok organizuje ekocentrum 3 jarmarky – Velikonoční, dožínkový a Mikulášský, dále Den Země, Masopust a akci Hrátky s podzimem. Jejich hlavním smyslem je aktivně vyplnit volný čas návštěvníků, kteří sem zavítají, třeba prostřednictvím nejrůznějších tvůrčích dílniček zaměřených na stará řemesla, zvyky a tradice. Program bývá doplněn výstavami a folklórními vystoupeními.

V roce 2001 se akcí na Toulcově dvoře zúčastnilo 8 223 lidí, což je na městskou část s 30 tisíci obyvateli docela slušný výsledek. *„Jsem za spolupráci s lidmi z Brontosauru velmi rád,“* vyjadřuje se k práci centra **Tomáš Bräuner,** *„protože tu dovedou vysvětlit i termíny pro obyčejné lidi velmi složité – například lokální Agenda 21 nebo trvale udržitelný rozvoj. Lidé si pod těmi názvy pak dovedou něco představit a pochopí, že nejsou jen o ekologii, ale hlavně o nich samých.“*

A jak hodnotí dopady svých akcí samotní iniciátoři? **Tomáš Komrzý** k tomu říká: *„naše programy mají velmi dobrou zpětnou vazbu a myslím, že mají vliv na postoje lidí k životními prostředí a přispívají k získávání vřelého vztahu k místu bydliště. Řada občanů nás pravidelně navštěvuje a nabízí svou pomoc. Existují průzkumy, které zjišťují dopad obdobných projektů na občany, ale u nás jsme zatím nic takového neprováděli – dle mých zkušeností mohu jen říct, že nás bohužel nenavštěvují ti, u nichž by bylo třeba měnit postoje co nejnutněji.“*

VALAŠSKÉ KLOUBOUKY: ZÁJEM O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ VEDE K ZÁJMU O ČLOVĚKA

VALAŠSKÉ KLOBOUKY
Zlínský kraj
POČET OBYVATEL **5 194**

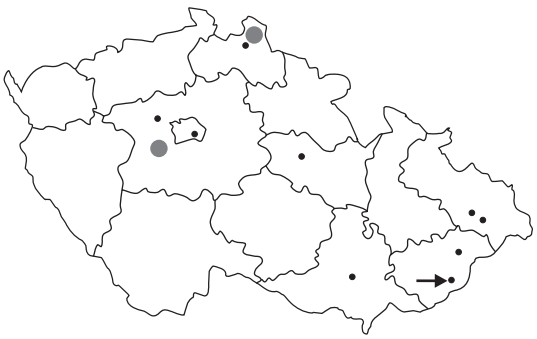

KONTAKTY

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Miroslav Janík
Český svaz ochránců přírody
Základní organizace Kosenka
Brumovská 11
Tel/Fax: 577 320 145
kosenka@mail.walachia.cz

Místní Agenda 21 znamená podle jednoho z pohledů postup k určitému stupni společenského porozumění, kdy jsou lidé nebo skupiny ochotni dát ruku k dílu s úmyslem zlepšit prostředí, v němž žijí. První impuls někdy vychází ze zájmu o přírodní prostředí, který následně vede k zájmu o prostředí člověka vůbec, o širší kulturní a společenské vazby – neboli k problematice komunity jako celku. Podobně se vyvíjí **místní Agenda 21 ve Valašských Kloboukách,** u jejíhož zrodu stála místní organizace **Českého svazu ochránců přírody Kosenka**.

Kosenka nebyla před několika lety pro většinu obyvatel Valašských Klobouk ničím jiným než spolkem ochránců, jehož posláním byla péče o přírodní prostředí, chráněná území v okolí a zejména o zdejší vzácné květnaté louky.

Před čtyřmi lety se mezi jejími členy zrodil nápad, jak umožnit místním lidem, aby se sami začali podílet na ochraně unikátních luk. V rámci programu **„Přiveďte ovečku do Valašských Kloubouků“** vyzvali zdejší patrioty, podnikatele, spolky i jednotlivce, aby koupí vlastní ovečky přispěli k rozvoji regionu Valašska. Ohlas byl obrovský, na všechny

zájemce o koupi se ani nedostalo. Farmářům, kteří sami chtěli založit stáda, byly nabídnuty smlouvy zaručující, že nejdéle do 7 let se jim vložené investice vrátí.

Louky dnes díky pravidelnému spásání kvetou ještě krásněji než pod kosami ochranářů. Ovce, které do této oblasti odedávna patřily, dotvářejí specifický ráz krajiny a zároveň vychovávají ke vztahu ke krajině. Chov ovcí přináší majitelům a správcům stád nemalý materiální užitek.

Lze říci, že projekt přispěl k všestrannému rozvoji a položil základy místní Agendy 21 v regionu. Jak? Pomohl zlepšit životní prostředí, navázal na staré tradice, podpořil místní ekonomiku a hlavně – umožnil lidem osobně se na tom všem podílet. Přes prokazatelnou úspěšnost programu zůstávají jeho iniciátoři v hodnocení zejména posledních dvou zmiňovaných aspektů i dnes opatrní. *„Ekonomický a sociální rozvoj na Valašsku je problémovější než jinde. Celkové mzdy tu nerostou, a tak se většina lidí jakoby připravuje na zákopovou válku: buď vydržet a přežít, nebo utéct za lepším. Ale jsou zde i patrioti, kteří by odsud neodešli za nic. Výsledky onoho užitečného propojení s přírodním kapitálem sice máme, ale ještě lidi nepřesvědčily ve větším měřítku,“* hodnotí ekonomickou situaci regionu **Miroslav Janík z ČSOP Kosenka** a na otázku k zapojení veřejnosti do místní Agendy 21 dodává: *„veřejnost stále spíše bere to, co děláme a jak to děláme než jak to pojmenováváme – místní Agenda 21, udržitelný rozvoj, strategické plánování… Metody daleko více zavazují k systematické práci a Češi – a Valaši možná ještě více – jsou spíše kreativisté a improvizátoři, neradi používají plány, málo věří přípravě a pozorné hodnocení a závěry jsou pořád ještě považovány za ztrátu času. Chceme výsledky co nejdříve a zdravou intuici nedoplňujeme zdravými metodami.“*

„PŘIVEĎTE OVEČKU DO VALAŠSKÝCH KLOUBOUKŮ“

Zájemců o koupi ovečky bylo dokonce více než původně iniciátoři projektu předpokládali, chovy se úspěšně rozšířily po celém Valašsku i jinde v České republice (chovem ovcí se například inspirovali na Frýdlantsku – viz příslušná kapitola). Díky pravidelnému sledování a vyhodnocování území lze prokazatelně říci, že spásáním ovce zlepšují stav luk a pastvin, chráněných území a krajiny a zároveň udržují na většině pozemků relativně vysokou druhovou rozmanitost. Oveček rychle přibývá, protože projekt inspiroval řadu ekozemědělců. Ti dnes řeší otázky odbytu živých zvířat a nabízejí je dalším zemědělcům a chovatelům i mimo území Valašska. Jen u chovatele Seligy se letos narodilo přes 200 jehňat – a to už je pořádné stádo.

Na chov ovcí se postupně napojují i další ekonomické aktivity, kterými by měl být celý řetězec od produkce až po prodej na trhu uzavřen přímo v regionu. Přes všechna finanční i byrokratická úskalí, která takový úkol provázejí (aktuálním úkolem je co nejdříve pomoci místnímu podnikateli a vlastníkovi biojatek ve Valašských Kloubouká ch opatřit finance na jejich modernizaci), by to Valašsku přineslo další peníze a nová pracovní místa pro zdejší lidi. A nelze zapomínat, že zaměstnanost je jedním z důležitých aspektů udržitelného rozvoje.

Na Valašsku se kromě výše zmíněného snaží navázat na místní lidové zvyklosti spojené s chovem ovcí, který k tomuto kraji v minulosti patřil – znovuoživili například tradici lidových jarmarků spojených s prodejem tradičních výrobků a ukázkou starých řemesel.

Prostřednictvím konkrétních akcí, jakým byl program **„Přiveďte ovečku do Valašských Kloboukú“**, se daří lidem z ČSOP postupně sdělovat, co je místní Agenda 21 a udržitelný rozvoj. *„Napadlo nás, že v praxi můžeme nejlépe ukázat, co máme na mysli, když mluvíme o trvale udržitelném rozvoji,“* říká **Miroslav Janík**, *„někdo k tomu přistupuje s pocitem: ‚vy si dělejte tu vaši Agendu, a my se budeme starat o kulturní dědictví, nebo o ekonomický profit‘. To je ale velké nedorozumění, protože místní Agenda 21 znamená propojení všeho dohromady.“*

EKO-PORADNA

Pro zvýšení povědomí o Agendě 21 rozšířila **Kosenka** svoji činnost a funguje i jako **ekologická poradna** pro nejširší veřejnost, pro zastupitele, pro partnery projektů. Služby poradny využívá průměrně 120 klientů za měsíc, kteří mohou využívat knihovnu a videotéku a vybrat si z 16 druhů časopisů a periodik.

O některých pozitivních dopadech projektů **ČSOP** na smýšlení lidí o místní Agendě svědčí pozvolná změna struktury dotazů, o které si její zaměstnanci vedou záznamy. V poslední době stále větší část otázek směřuje do oblasti hospodaření v chráněné krajině, ekologického hospodaření v chráněné krajině, dále na rozvoj šetrného cestovního ruchu a komunitního rozvoje na principech udržitelnosti v mikroregionu Jižní Valašsko. Centrum se snaží v tomto směru o spolupráci s místními samosprávami na Valašskoklobucku. *„Starosta i zastupitelstvo jsou sdělnější a otevřenější než dříve, přesto nepřevzali systematické kooperativní plánování. Zatím to jsou jen liberální diskuse v zastupitelstvu, kde se řeší, co je na pořadu dne, ale ne postup nějaké dlouhodobější vize,“* hodnotí jejich práci **Miroslav Janík**.

MLÝN

Valašskokloubouční ochranáři se zajímají i o **kulturní památky** na Valašsku. Pro další generace se jim podařilo ve městě uchránit starou dřevěnici. Naopak smutně pro ně skončil dnes již neexistující **Fučkův mlýn**, k jehož demolici se rozhodlo zastupitelstvo hlavně z důvodů obecného ohrožení (stavba byla v dezolátním stavu) a nedostatku peněz na jeho opravu. Bohužel se nepodařilo včas najít solidního investora. Podle Janíka by tuto cennou památku průmyslového rozvoje kraje bylo možné podnikatelsky i kulturně využít – jako galerii, klub nebo expozici technických zařízení, které by mohly být zároveň magnetem pro turisty.

VSETÍN: PARTNEREM JE KAŽDÝ A PARTNEŘI SE NESROVNÁVAJÍ

VSETÍN
Zlínský kraj
POČET OBYVATEL **29 190**

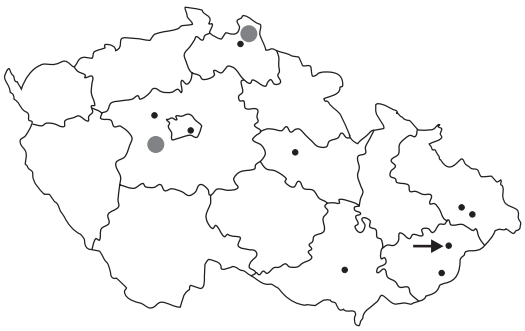

KONTAKTY

VEŘEJNÁ SPRÁVA
Jiří Čunek
Starosta města Vsetín
Svárov 1080
755 24 Vsetín
Tel: 571 491 504
starosta@mestovsetin.cz

NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE
Mgr. Iva Hlinská nebo **Simona Hajdová**
ALCEDO Vsetín
Jiráskova 419
755 01 Vsetín
Tel: 571 417 752
alcedo2@vs.inext.cz

Vsetínská Agenda 21 potvrzuje skutečnost, že uplatňování místní Agendy 21 nemusí znamenat zásadní obrat v rozvoji obce, ani že východiska a principy MA 21 jsou něčím zcela novým a převratným, co tu ještě nikdy nebylo. Ve Vsetíně podobně jako v řadě jiných míst probíhaly, respektive probíhají, aktivity, které směřují k udržitelnému fungování místního společenství nebo podněcují veřejnost k zapojování do přípravy „scénářů" budoucího rozvoje komunity. Za místní Agendu je však ještě nelze označit – třeba proto, že jednotlivé činnosti nebo akce na sebe koncepčně nenavazují, spolupráce není dlouhodobá, široká a otevřená, komunikace neprobíhá napříč různými složkami komunity… A nejde tu jen o slovíčkaření a hru s pojmy – místní Agendu 21 nemůžeme jednoduše zredukovat na „pár pěkných projektů". Je to cílená dlouhodobá práce. Přesto konkrétní projekty a akce mohou být často dobrým základem pro to začít Agendu 21 v daném místě cíleně prosazovat.

Ve Vsetíně už v první polovině devadesátých let začali zvolna sledovat dění kolem Agendy 21 a podařilo se zde zrealizovat několik užitečných projektů na její podporu. Vsetínští organizovali **dětská slyšení, Dny Země,** město se zapojilo do světové soutěže v oblasti sociálního rozvoje a životního prostředí a umístilo se na 13. místě.

Pravou inspirací pro přihlášení se k místní Agendě 21 byla pracovní cesta několika zástupců města do **Velké Británie,** které tu zaujala zejména přednáška zástupce radnice v Sheffieldu a následné setkání s expertem na místní Agendu 21 Johnem Gittingsem a jeho zkušenostmi s uplatňováním MA 21 ve Velké Británii. *„Měli jsme k dispozici metodiku Českého ekologického ústavu, která vychází z britských pramenů. V roce 1997 jsme měli možnost objet několik britských měst a seznámit se s tím, jak u nich vypadá zavádění Agendy 21 v praxi. Zjistili jsme, že děláme řadu věcí, které s tím úzce souvisejí – například akce pro veřejnost a programy pro děti,"* říká **Mgr. Iva Hlinská z občanského sdružení Ledňáček** a **Domu dětí a mládeže Alcedo,** kterou doplňuje **zástupce starosty města Vsetín Ing. Jaromír Kudlík:** *„názorové souznění a metodiku nám nabídla místní Agenda 21, vycházející z principů udržitelného rozvoje."*

V roce 1999 se k MA 21 přihlásilo vsetínské zastupitelstvo oficiálně.

HLAS DĚTÍ (THE VOICE OF CHILDREN)

Když se psal rok 1992 a v Riu de Janeiro se konala **Konference OSN o životním prostředí a rozvoji,** která dala vzniknout dokumentu Agenda 21, potažmo metodice MA 21, uskutečnilo se ve Vsetíně první setkání dětí ze zdejších základních škol – první **dětské slyšení**. Jeho záměrem bylo dát nejmladší generaci prostor k vyjádření názorů a představ o životě ve městě – s důrazem na oblasti, které se dětí bezprostředně týkají: vybavení škol, zázemí pro volný čas a nabídku sportovních akcí. Vedení radnice byl předán **Strom přání a slibů.** Páni radní museli uznat, že „The Voice of Children" přináší spontánní a neotřelé nápady, kterých by mohli sami využít, a že děti mohou být v tomto směru rovnocennými partnery dospělých. Z dětských slyšení vyrostla tradice. V roce 2000 přišly děti samy s návrhem, který by jim umožnil komunikovat s dospělými pravidelně – a už v dubnu téhož roku zvolily své poslance do **prvního vsetínského Dětského parlamentu.**

„Rok od roku roste úroveň vystupování dětí, schopnost klást otázky a formulovat názory, rozsah a hloubka dotazů. Názory a dotazy dětí jsou sumarizovány a předávány pra-

covníkům radnice a nezřídka jsou motivem pro konkrétní aktivity na zlepšení kvality života a životního prostředí ve městě," hodnotí **Mgr. Iva Hlinská z Domu dětí a mládeže Alcedo,** který má parlament pod patronací a který inicioval i další projekt zapojující děti a studenty do místní Agendy 21 – **Škola – místo k životu**. *„Cílem je uvést do denní praxe školy výchovu k udržitelnému rozvoji, vytvořit podmínky pro aktivní zapojení dětí a podpořit interakci mezi učiteli a žáky,"* vysvětluje **Iva Hlinská**. Přes dvě desítky speciálně vyškolených vsetínských pedagogů seznamuje ve všech předmětech školáky se zásadami udržitelného rozvoje, samozřejmě v kontextu národních osnov pro základní školy i zaměřením dané školy. Pedagogové mají k dispozici obrazový i metodický materiál a mají možnost průběžně konzultovat své zkušenosti s britskými lektory, **Alcedem a radnicí**. Setkávají se na workshopech a společných návštěvách škol zapojených do projektu. *„Nejdůležitější je mezipředmětové propojení činností, aktivní účast dětí a podpora vedení školy. Zaznamenali jsme jistý posun k otevřené komunikaci mezi dětmi a učiteli. Postupně se zapojují další pedagogové a třídy na školách, projekt přispěl i k ekologizaci provozu škol – v duchu zásad desatera domácí ekologie,"* hodnotí prozatímní výstupy **Iva Hlinská.** *„Děti i jejich pedagogové odvedli obrovský kus práce, zúčastnili se řady exkurzí, získali nové dovednosti a znalosti,"* dodává.

KULATÉ STOLY

Zatímco děti si s pomocí realizátorů vsetínské Agendy 21 svoji platformu pro veřejnou diskusi již vybudovaly, mnohem složitějším úkolem bylo zapojit do debat o rozvoji města ostatní občany. Špatnou zkušenost mělo minulé vsetínské zastupitelstvo, které se snažilo organizovat besedy s občany. Počáteční zájem lidí rychle upadl, až se s besedami skončilo úplně.

Po určité době přišli lidé z Alceda s novým nápadem – namísto besed občanů se zastupiteli uspořádat k jednotlivým tématům a problémům v obci, které se jevily jako naléhavé, diskuse kolem **kulatých stolů**. Nápad inspirovaly opět zkušenosti těchto lidí ze setkání s britskými lektory, kterým se tato forma diskusí a její „pravidla" osvědčily. Princip diskusí spočívá v tom, že všichni u kulatého stolu – profesionálové z různých oborů i laici – mají rovnocennou pozici a není důležité, kdo je z jaké organizace, úřadu nebo instituce, ale jaký má na danou věc názor. Přestože pro všechny nemusí být hned zpočátku snadné respektovat názor někoho, kdo není v dané problematice odborníkem, mohou takoví lidé, kteří se nemusí denně rutinně zabývat problémy konkrétního oboru (kteří neznají „vyjeté koleje"), přispět k jejich řešení zajímavou připomínkou. Názorová různost je předpokladem vzniku nových, neotřelých nápadů.

Ve Vsetíně se od roku 1999 uskutečnilo několik kulatých stolů k tématům souvisejícím s kvalitou života ve městě. Témata se dotýkala problémů souvisejících s životním prostředím a jeho ochranou i problémů sociálních a kulturních… tedy v duchu zásad místní Agendy 21, která by měla v praxi zohledňovat co možná nejvíce aspektů rozvoje komunity. Proběhly diskuse o cyklostezkách, dopravě, o propagaci regionu a o tom, jak region působí na turisty, o neziskových organizacích a práci dobrovolníků, o seniorech, právním vědomí a kriminalitě, čistotě ve městě, informačním systému města Vsetín, tradicích a zvycích na Valašsku a podobně. **Alcedo** rozhodně plánuje s kulatými stoly pokračovat i v budoucnu a výsledky z nich předávat kompetentním osobám a organizacím, které by jich mohly a měly využívat. Na rok 2002 už má **Alcedo** připravena témata, o kterých by bylo dobré diskutovat. Co pro jejich organizátory povzbudivé není je ta skutečnost, že dosud přicházejí ke kulatým stolům diskutovat většinou odborníci, široká veřejnost bohužel zůstává stát trochu stranou, přestože na programu jsou zejména zájmy samotných obyvatel.

Lidé se mnohem raději přijdou podívat na akce a programy organizované pro veřejnost, kterých je během roku ve Vsetíně poměrně dost. Jejich hlavním smyslem je prezentace aktivních občanských organizací, osvěta, zábava a uchování místních tradic. **Valašské záření, Vsetínský krpec, Den Země, Den zdraví a pohybu** a další oblíbené akce, na kterých se lidé rádi potkávají a baví, jsou připravovány za spolupráce některých neziskových organizací, podnikatelských subjektů a radnice. Zkrátka, jak zhodnotil jeden účastník kulatého stolu na téma Neziskové organizace a práce dobrovolníků v našem městě: „Valašské srdce je velké a to je vidět při společných akcích."

PILOTNÍ PROJEKT: SLEDOVÁNÍ INDIKÁTORŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE NA MÍSTNÍ ÚROVNI

A. VÝCHODISKA

Česká republika byla dosud zapojena do sledování indikátorů udržitelného rozvoje především na platformě OECD (Core set of indicators, Sectoral indicators) a Komise pro udržitelný rozvoj OSN (UN – CSD). Jedná se o propracované a široce strukturované sady indikátorů, jejichž sledování má význam především pro národní úroveň – pro národní strategické plánování v oblasti udržitelného rozvoje. Systematicky se touto úrovní zabývalo a zabývá Centrum pro otázky životního prostředí UK (Prof. Bedřich Moldan a kolektiv spolupracovníků). V letech 1997 – 1999 probíhal tříletý projekt, na kterém se podílelo zejména CUK ŽP, MŽP a Český ekologický ústav. Výsledky procesu se nepodařilo zcela prakticky využít a zhodnotit, což je přičítáno zejména absenci „politické fáze“, akceptace odborných poznatků na politické úrovni, absencí národního koordinátora udržitelného rozvoje a nezájmu většiny společenských sektorů. Ve skutečnosti se projekt stal mimo úzký okruh spolupracovníků spíše utajeným akademickým dílem.

V druhé polovině 90. let také vznikaly (a zanikaly) ojedinělé pokusy o sledování indikátorů na místní úrovni, jako součást místních Agend 21. V rámci cyklu školení a seminářů k problematice místních Agend 21 (ČEÚ) byly opakovaně prezentovány zahraniční vzory místních indikátorů udržitelného rozvoje (života, zdravého města – obce, atd.). Kvalitativně srovnatelné indikátory (zaměřené však zejména na kvalitu života a zdraví obyvatel) sleduje na místní úrovni Národní síť zdravých měst. Iniciativy v oblasti indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni proběhly v uplynulých 90. letech v některých městech České republiky.

Úvodní aktivity k udržitelnému rozvoji byly provedeny v roce 1994–1995 v Kolíně nad Labem (ankety, průzkum dostupnosti dat, sledování činnosti MÚ) a další aktivity prováděl a financoval Magistrát města Brna v rámci Agendy 21 a projektů udržitelného rozvoje města (ankety, sledování některých ukazatelů, publicita mezi občany) a hlavně byl v návaznosti na činnost v oblasti indikátorů CUK ŽP Praha zpracován na IMI Praha materiál ke srovnání vytipovaných statistických ukazatelů UR s dostupnými ukazateli UR ze statistik a jiných sběrů dat (průzkum, letecké mapy, hlukové mapy atp.) pro hlavní město Prahu. Materiál opět nebyl šířeji využit.

V roce 2001 byla do národních jazyků kandidátských zemí EU přeložena **Technická zpráva k iniciativě Evropské komise „První generace společných evropských indikátorů“,** včetně popisu metodik pro sledování a hodnocení indikátorů, tzv. Metodických listů. V České republice zabezpečovala překlady a úvodní informační kampaň česká kancelář REC. Na rozdíl od iniciativy UN – CSD je uvedená výrazně evropsky zaměřená aktivita orientována na místní úroveň sledování ukazatelů a indikátorů UR, konkrétně na úroveň měst a obcí.

Současně pociťovaná potřeba sledování indikátorů UR na místní úrovni, jež jsou nástrojem lokální politiky udržitelného rozvoje a klíčem ke strategickému plánování udržitelného rozvoje měst a regionů (zároveň jeho hodnotnou zpětnou vazbou), dala vzniknout v textu dále popisované iniciativě.

B. POPIS USKUTEČNĚNÝCH ČINNOSTÍ

B.1. INICIAČNÍ FÁZE

Uskutečnění činností – klíčových aktivit, jejichž výsledné výstupy jsou popsány v dalších částech zprávy, předcházely následující okolnosti, které měly rozhodující vliv na vznik a fungování popisované iniciativy.

V roce 2001, v rámci 5. celostátního pracovního semináře k tématice místních Agend 21 pořádaném MŽP, přednesla Mgr. Simona Šulcová (REC ČR) příspěvek, který informoval o „První generaci společných evropských indikátorů“ a o „čerstvém“ – nově vytvořeném překladu „Technické zprávy“.

V závěrečné diskusi na výše uvedeném semináři vyjádřili účastníci zvýšený zájem o problematiku indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni a představitelé MŽP konstatovali, že mají další zájem aktivity v oblasti indikátorů všestranně podpořit. Ze zájemců o uvedenou problematiku byla postupně po několika dohodách zformována pracovní

skupina ve složení Mgr. Simona Šulcová (vedoucí – REC ČR), Mgr. Michael Pondělíček (S-CHKO Český kras), Mgr. Viktor Třebický (Ústav pro ekopolitiku) a Miroslav Lupač (Agentura Koniklec). Prvotním cílem vývojové (developerské) skupiny bylo v úzké spolupráci se zainteresovanými pracovníky MŽP připravit projekt k využití indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni v rámci České republiky. Pracovní vývojová skupina později institucionálně zakotvila svoji činnost pro další období na platformě s názvem **„Iniciativa pro místní udržitelný rozvoj"**. Vývojová skupina pracovala a pracuje jako volné sdružení – konsorcium výše uvedených osob ze zmíněných subjektů, jejichž cílem je precizovat a prověřovat dostatečnost a vypovídací schopnost indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni v České republice. Kvalifikace jednotlivých členů odpovídá zaměření vývojové skupiny:

Simona Šulcová se v současné době zabývá indikátory v rámci strategického posuzování vlivů národních rozvojových koncepcí na životní prostředí a pracovala na revizi překladu Metodických listů ke sledování a hodnocení místních indikátorů UR v EU, dále sbírá podněty pro hodnocení UR v mezinárodním kontextu.

Miroslav Lupač se zabývá indikátory v rámci místních Agend 21, zpracoval např. výsledky anket mezi obyvateli, podklady a hodnocení pro Strategický plán rozvoje Českého krasu a několik podobných rešerší.

Viktor Třebický se dlouhodobě zabývá hodnocení tzv. ekologické stopy měst nebo regionů (jako indikátoru UR) v evropském nebo světovém kontextu a publikoval na toto téma více článků v tisku, zabývá se indikátory UR při realizaci místních Agend 21 v ČR.

Michael Pondělíček se zabývá statistikou životního prostředí již delší dobu, práce o srovnání indikátorů ŽP v některých městech Evropy publikoval od roku 1992, v roce 1997 pracoval na studii IMI Praha ke srovnání indikátorů UR v Praze a UNEP, zpracovával hodnocení ke strategickému plánu rozvoje regionu Český kras.

Počátkem roku 2002 se uskutečnila úvodní schůzka se zainteresovanými zástupci MŽP (Ing. M. Černá, RNDr. M. Novák), kde byly obecně předneseny základní představy obou stran o hledání indikátorů a byl navržen postup k řešení vývojového úkolu. Klíčovými závěry pro další rozvoj projektu ze setkání bylo konstatování, že:

- je žádoucí rozvinout cílenou iniciativu zaměřenou na sledování indikátorů udržitelného rozvoje se zohledněním všech jeho tří pilířů na úrovni měst, městských částí, obcí a mikroregionů a nikoliv na sledování indikátorů projektových, procesních a korekčních, t.j. např. indikátorů úrovně a kvality místních Agend 21;
- je vhodné využít pro tuto iniciativu již existující metodiku Evropské komise, Direktorátu pro udržitelný rozvoj, a v první fázi se zaměřit na využití 5 hlavních (povinných) indikátorů „Evropské sady" s drobnou výhradou v případě indikátoru č. 2 (Místní příspěvek ke globálním klimatickým změnám), který není pro domácí podmínky z více hledisek vhodný, případně logicky aplikovatelný;
- lze využít celou řadu údajů (ukazatelů) obligatorně sledovaných pro účely statistické služby a jiná sledování; Pro tuto potřebu připravil Dr. Novák (MŽP) vstupní vyčerpávající přehled zdravotních, sociálních, ekonomických a obecně environmentálních ukazatelů, včetně vybraných odkazů na potenciální zdroje dat (např. systém KROK);
- je žádoucí v rámci iniciativy k indikátorům UR vytvořit okruh partnerů na úrovni měst a případně i obcí, kteří budou ochotni se na pilotní – úvodní fázi vývoje projektu podílet, dále svolat setkání relevantních činitelů a vytvořit základní metodiku – podklady pro další činnost;
- je žádoucí připravit na základě pilotního projektu iniciativy komplexní program sledování vybraných a testovaných indikátorů UR na místní úrovni v ČR, který bude zahrnovat i prvky mezinárodní spolupráce v dané oblasti a ucházet se se zpracovaným projektem o podporu z domácích, ale především relevantních zahraničních zdrojů.

Reprezentanti MŽP schválili navrhovaný postup řešení a z rozpočtu OS MŽP byly vyčleněny finanční prostředky na provedení zadaných úvodních prací – pilotní fáze projektu.

B. 2. PRVNÍ PRŮZKUM

V květnu 2002 byl připraven první signální dotazník pro města a obce a s ním spojená povšechná informace o projektu. Průzkum se zaměřil zejména na již existující iniciativy a programy, do kterých jsou města a obce zapojeny a také na zájem podílet se obecně na sledování indikátorů UR na místní úrovni v souvislosti s metodikou Evropské komise. Provedený průzkum při vývoji projektu zahrnoval na 70 vybraných míst v ČR a zaznamenal pouhých 9 kladných reakcí. *(To je více než 10 procent a běžná návratnost podobných dotazníků činí bez vymáhání odpovědí cca 5 procent. Výsledek byl očekávaný a celkem dobrý, faktem je, že se zvýšením počtu rozeslaných dotazníků by číslo odpovědí v procentech úměrně kleslo. Je nabíledni, že při nulové obecné propagaci problematiky udržitelného rozvoje a jeho indikátorů nelze očekávat ze strany měst a obcí velký ohlas. Lze uvažovat o tom, že ČEÚ jako obecně propagační a publikační centrum uvedených aktivit selhalo a zcela nefunguje, podobně jako v oblasti funkčních informačních databází).* Z průzkumu vyplynulo, že žádné z oslovených měst se problematikou sledování indikátorů UR na svém území systematicky nezabývá. Na druhou stranu prakticky každé z měst, které odpověděly na výzvu, je zapojeno do nějaké relevantní aktivity, která se může stát základem pro sledování indikátorů UR, ať se již jedná o program „Zdravých měst", místní Agendu 21, či jinou formu související s procesem zapojování veřejnosti do místního udržitelného rozvoje a rozhodování o společnosti.

(Výsledky průzkumu byly otevřeně prezentovány na semináři k indikátorům UR na MŽP dne 6. 6. 2002 a jsou k dispozici u zpracovatele zprávy.)

B. 3. SEMINÁŘ „INDIKÁTORY PRO UDRŽITELNÝ ROZVOJ MĚST A OBCÍ V ČESKÉ REPUBLICE"

Následně, po uskutečnění ankety mezi městy a obcemi bylo obráceno veškeré úsilí organizačního týmu k přípravě 1. speciálního národního semináře o problematice indikátorů UR, který se posléze uskutečnil 6. června 2002 v budově MŽP. Semináře se zúčastnil celkem 21 zástupce různých institucí a iniciativ se zájmem o uvedené téma. Velmi dobrá účast na semináři byla ještě umocněna reprezentativním zastoupením, jak geografickým, tak z hlediska společenských segmentů a osobností České scény udržitelného rozvoje.

(*Prezenční listiny a program semináře byl předán zástupcům OS MŽP, závěry ze semináře byly prezentovány již ucelené na 6. celostátním pracovním semináři k problematice místních Agend 21 a byly včetně obsahu jednotlivých prezentací rozeslány zájemcům a účastníkům elektronickou poštou. Všechny dokumenty jsou rovněž volně dostupné široké veřejnosti na stránce projektu iniciativy „www.timur.agenda21.cz")*

Účastníci semináře vyslechli úvod zahrnující definici a zhodnocení významu indikátorů UR, pak byla znovu představena **„První generace společných evropských indikátorů"**, zazněly příspěvky ke koncepci místních indikátorů UR na národní úrovni a jednotlivé prezentace zástupců vědecké obce.

Přítomní účastníci se shodli na významu vývoje indikátorů UR pro místní komunitu a její rozvoj a formulovali základní požadavky k dalšímu národnímu postupu:

- Výběr indikátorů by měl kombinovat přístup „shora", tj. stanovení srovnatelného a zajistitelného indikátoru, sledovaného jednotnou metodikou a umožňujícího porovnávání výsledků mezi jednotlivými partnery iniciativy (komunitami, městy, mikroregiony), a přístup „zdola, tj. volbou místně specifického indikátoru významného z hlediska místních podmínek a potřeb (např.dny se sněhovou pokrývkou v celé obci, dostupnost veřejného občerstvení, atp.).
- Představitelé státní správy a samosprávy by uvítali možnost bezplatného školení k metodice sledování indikátorů a jejich získávání.
- Vzhledem k tomu, že sledování indikátorů je značně závislé na iniciativě, či alespoň dobré vůli místních politických autorit (jde vždy o finančně i odborně závislou činnost, pro kterou je podpora MÚ nutná) bylo by vhodné je prosazovat jako součásti návrhů změn relevantních legislativních norem a podnorem.
- Při veškerém jednání, činnosti v uvedené oblasti indikátorů je zapotřebí mít na paměti, že výsledky sledování indikátorů na místní úrovni jsou určeny především širší veřejnosti, a proto je zapotřebí volit srozumitelné a přijatelné formy interpretace výsledků (omezit možné dezinterpretace a jiné zneužití indikátorů na minimum – indikátory totiž vždy budou využity jako prostředek politického boje, podobně jako v sousedním Německu).

B. 4. TÝMOVÁ INICIATIVA PRO MÍSTNÍ UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Dnem 11. června 2002 byl schválen definitivní název společné platformy: **„Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj"** (zkr. TIMUR) a zveřejněno nosné logo celého vývojového programu. Po vyhodnocení závěrů z výše uvedeného a popsaného semináře bylo rozhodnuto zahájit další fázi projektu stanovením sady dvou základních indikátorů UR pro každé zapojené město či obec, a to jednoho indikátoru společného (srovnávacího) a jednoho výběrového (specifického). Partnerem iniciativy se pak může stát každé město, obec či mikroregion, který se zaváže sledovat alespoň tyto dva základní indikátory udržitelného rozvoje. Posláním iniciativy TIMUR pak bude zajistit zapojeným partnerům veškerou podporu na úrovni metodiky, školení, domácího i zahraničního PR, získávání finančních prostředků a na úrovni technického řešení interpretace získaných údajů (vizualizace dat, převedení do relevantních a vhodně zobrazujících grafů, atd.).

Na základě uvedených premis vznikl základní informační materiál, který se pokouší populární formou letáčku – **„Desatero otázek a odpovědí"** vysvětlit důvody vzniku iniciativy TIMUR a její cíle, a vyzývá města, obce a mikroregiony k rozšířené účasti v projektu. Zároveň s informačním materiálem byl připraven obecný dotazník pro výběr 1. společného (srovnávacího) indikátoru.

(Desatero otázek a odpovědí včetně dotazníku bylo předáno zástupcům OS MŽP a je k dispozici (volně ke stažení) na stránce www.agenda21.cz/timur)

B. 5. ROZŠÍŘENÍ SPOLUPRÁCE

Dne 20. června 2002 proběhl pod vedením OS MŽP 6. celostátní seminář k tématice místních Agend 21, jehož celý vstupní blok byl věnován problematice indikátorů UR na místní úrovni v ČR. Své prezentace zde po dohodě přednesli zástupci vývojové iniciativy – spolupracovníci TIMUR S. Šulcová, M. Lupač a V. Třebický. Všem účastníkům semináře byly dále předány zmíněné dokumenty (Desatero, Nabídka a Dotazník k výběru společného indikátoru pro další fázi vývoje projektu).

Dále byla předběžně projednána spolupráce s reprezentantem Národní sítě zdravých měst (Ing. Švec). Volné sdružení měst zatím zaujímá k problematice indikátorů dvě základní stanoviska:

a) Vzhledem k zaměření NSZM preferují členská města sledování „indikátorů zdraví", jejichž sadu mají již vypracovanou (jak nakonec vyplývá z mezinárodního kontextu uvedené iniciativy měst a obcí);
b) NSZM upřednostňuje další využití „Evropské sady" indikátorů, která umožňuje srovnání s ostatními evropskými městy, neboť systém vlastního kvalitativního srovnávání v rámci ČR má NSZM dostatečně precizně zpracován a v praxi se osvědčil. Jak vyplývá z podstaty sdruže-

ní, vstupní podmínky jsou jedním z kritérií a je nutno podotknout, že situaci v oblasti popularizace své činnosti NSZM rovněž dobře zvládá.

Osloven byl také reprezentant Svazu měst a obcí, který byl požádán o poskytnutí údajů z databáze vybraného vzorku „aktivních" obcí, které by se mohly stát potenciálními partnery TIMUR při dalším vývoji projektu ve druhé fázi. Později byla dohoda změněna v příslib ze strany SMO, že sami materiály rozešlou skupině obcí. Bohužel, nakonec se nepodařila ani tato forma spolupráce, poté, co byla naše žádost zamítnuta.

B. 6. DISTRIBUCE VSTUPNÍCH MATERIÁLŮ

Prioritou TIMUR v druhé fázi řešení je získat optimální a dostatečně vysoký počet spolehlivých partnerů na úrovni měst, městských částí a obcí. V průběhu vývoje projektu (I.fáze) postupně vznikala databáze vhodných míst realizace zkušebních aktivit reprezentujících všechny zvolené cílové skupiny. Byla připravena dostatečná sada vstupních materiálů a úplná dokumentace k problematice byla umístěna na veřejně dostupných Internetových stránkách Iniciativy. Městům byla uvedená sada materiálů rozeslána elektronickou poštou. K distribuci materiálů v elektronické i psané podobě bylo postupně vybráno cca adres 200 městských a obecních úřadů. V podstatné části vzorku měst a obcí byly pro zaslání vstupní dokumentace využity předběžně získané osobní kontakty. Ty pocházely převážně z vlastních databází realizátorů – spolupracovníků projektu, z databází aktivních účastníků seminářů a školení k místním Agendám 21 a z dalších dostupných relevantních informačních zdrojů.

B. 7. KOMPLEXNÍ PROJEKT SLEDOVÁNÍ PILOTNÍ SADY INDIKÁTORŮ V MĚSTECH A OBCÍCH ČR

Jedním z klíčových, nosných cílů iniciativy bylo připravit v druhé polovině roku 2002 komplexní program TIMUR zaměřený na sledování sady indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni v ČR s výrazným prvkem volné mezinárodní spolupráce. Na schůzce, která se uskutečnila 3. 7. 2002 vznikla základní představa o podkladech a základech komplexního realizačního programu. Program bude sestaven z nejlépe osmi základních modulů – pilířů aktivity. Za každý modul bude zodpovídat konkrétní člen – spolupracovník TIMUR, a to od samotného zpracování projektu, přes jeho realizaci, až po ukončení programu a přípravu závěrečných dokumentů. Rozdělení modulů je následující:

TIMUR - Komplexní program sledování pilotní sady indikátorů udržitelného rozoje v městech a obcích ČR

modul	*pracovní název*	*Synopse*	*supervisor*
1	VNITŘNÍ KOMUNIKACE	Průběžný modul zahrnující vstupní seminář pro partnery, průběžnou komunikaci s partnery, korespondenci, distribuci materiálů, konzultační službu pro průběžnou činnost v městech a obcích – informační servis a další služby...	Simona Šulcová
2	METODIKA SLEDOVÁNÍ A INTERPRETACE VYBRANÝCH INDIKÁTORŮ	Zahrnuje zpracování "technické zprávy" pro základní sadu indikátorů "TIMUR", včetně zpracování návodů a metodik pro sledování výběrových (specifických) indikátorů.	Viktor Třebický
3	ŠKOLENÍ PARTNERŮ	Cyklus školení pro lokální realizátory – nositele sledování indikátorů vycházející z metodiky TIMUR, pravděpodobně zejména pro místní samosprávu nebo NNO	Viktor Třebický
4	INICIAČNÍ AKCE PRO VEŘEJNOST V PARTNERSKÝCH MĚSTECH	Projekt předpokládá cca 5 – 10 partnerů v ČR. Tento modul zahrnuje jednodenní akce v každém z partnerských měst (obcí) zaměřené na představení aktivity získání a sledování indikátorů veřejnosti v úzké spolupráci s místními zástupci partnerů (zastupitelstvy, NGO), atd.	Michael Pondělíček
5	KOMUNIKAČNÍ PODPORA PROJEKTU	Průběžný modul zahrnující tiskové zprávy, propagaci projektu, publikaci výsledků, popularizaci vývoje, tištěné výstupy s obecnou platností (např. průběžné zprávy, závěrečná zpráva, případně vydání publikace, letáků, plakátu, propagačních materiálů, atd.), PR články, provoz internetové stránky, mediální masáže pro novináře atp. atp.	Michael Pondělíček
6	ZAHRANIČNÍ VZTAHY	Výměna zkušeností se zahraničními partnery, eventuální účast na mezinárodních setkáních, překlady, mezinárodní prezentace a kooperace postupu ve středoevropských projektech indikátorů a jejich propagace	Simona Šulcová
7	ZPRACOVÁNÍ DAT, INTERPRETACE VÝSLEDKŮ SLEDOVÁNÍ	Technický modul zahrnující zpracování získaných dat a jejich jednotnou prezentaci, vymáhání dat, vývoj vnějších forem "populární" prezentace výsledků sledování, DTP, tisk, technickou podporu jednotlivým akcím, tiskové výstupy, prezentační podklady a materiály, atd.	Miroslav Lupač
8	OBECNÉ TECHNICKÉ, ADMINISTRATIVNÍ A MATERIÁLNÍ ZÁZEMÍ PROJEKTU	Základní technické zázemí pro projekt, kancelář, telefon, internet, fax, kopírování, místo pro přípravu distribucí, "call centrum" pro modul 1, internetovou konferenci, správu jednotné internetové adresy, distribuci materiálů a ohlasů, komunikaci mezi patrnery uvnitř projektu.	Miroslav Lupač

V první polovině července 2002 byl nezávisle na přípravách komplexního programu předložen Ústavem pro ekopolitiku, jako jednou z partnerských organizací, nový projekt sledování indikátorů na místní úrovni vycházející ze základní metodiky „Evropské sady" a metodiky „TIMUR". Na projektu se podílí Agentura Koniklec (další z členů „TIMUR") jako partnerská organizace. Projekt byl předložen do výběrového řízení The Regional Environmental Center – Cooperative Grants.

Dne 18. července se uskutečnila schůzka spolupracovníků konsorcia TIMUR k přípravě logického rámce komplexního programu a k rozdělení konkrétních úkolů na jeho přípravě. Projektová dokumentace by měla být připravena nejpozději v druhé polovině září vzhledem k uzávěrkám významných fondů a nadací. Představa o financování dalšího vývoje programu byla následující:

ZDROJE FINANCOVÁNÍ

název zdroje	*zahraniční partneři*	*stav*
REC - kooperativní granty	SR (STUŽ, REC), Dánsko	podáno
PHARE ACCESS 2001	SRN (DIFU), Dánsko, Slovinsko	v přípravě
VISEGRAD	SR (STUŽ, REC), Maďarsko (REC), Slovinsko	v přípravě
VŘ MŽP 2003	-	v přípravě
SFŽP	-	v přípravě
? Deutsches Bundesstiftung fuer Umwelt (ČNFB)	SRN (DIFU)	zvažuje se

B. 8. VÝCHODISKA K MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCI

Jak vyplývá z druhého sloupce předchozí tabulky, počítá projekt se vcelku širokou mezinárodní spoluprací.

Tato mezinárodní spolupráce by měla spočívat především ve vzájemné výměně získaných zkušeností z dosavadních projektů a postupném rozšiřování souboru sledovaných indikátorů až na úroveň „Evropské sady". V současné době již některé země Evropské unie testují úplný soubor První generace společných evropských indikátorů, avšak ukazuje se, že jde o příliš rozsáhlý a v krátkém čase nestravitelný, nezajistitelný objem faktických dat. Právě na této náročnosti pro jednotlivá města by mohla evropská iniciativa ztroskotat (podobné indikátory se vymykají původnímu účelu a zároveň vyžadují vysokou odbornou úroveň a přípravu, stejně jako nemalé finanční prostředky na získávání a rekalibraci dat). Aktivita kooperantů TIMUR je založena naopak na postupném „dávkování" objemu sledovaných a sbíraných dat, na principu postupného rozšiřování a kompletování základní sady. Lze předpokládat, že tento přístup je realističtější, byť nemusí tak rychle přinášet atraktivní výsledky (rozuměj šokově prezentovatelné) pro obyvatele měst a obcí, vyžaduje ovšem precizní a srovnavatelnou práci úřadů a institucí, aby byl využitelný s minimálním finančním nákladem.

Uvedená mapa Evropy zobrazuje, jaké evropské země by v počátku realizace komplexního programu TIMUR mohly být partnersky zastoupeny. Nejsvětlejším odstínem šedé je vyznačen prostor zemí Evropské unie, středně tmavým země Visegrádské skupiny a tmavě šedou barvou ostatní země. V úvahu přichází ještě účast Polské republiky. Vytváří se tím pozoruhodná osa od moře k moři napříč Evropou, schází bohužel pouze mostní těleso do realistického prostoru Ameriky, kde by srovnání našich, evropských indikátorů prošlo nejlepší zkouškou ohněm.

C. ZÁVĚRY

V průběhu pilotní fáze projektu se podařilo uskutečnit všechny zamýšlené činnosti, byť ne v takovém rozsahu, v jakém spolupracovníci předpokládali. Formou jednoho samostatného tématického semináře a jednoho bloku prezentací na celostátním pracovním setkání k místním Agendám 21 se podařilo oslovit část klíčových osob, které mohou na místní úrovni ovlivnit úspěšnost dalších kroků v oblasti sledování indikátorů UR a iniciativu k indikátorům poněkud popularizovat. Stanovená dohodnutá základní metodika pro další fázi projektu vychází z konsensu většiny z účastněných, je přímou reflexí jejich představ a možností. Byly vytvořeny příslušné minimalizované informační materiály a samostatná internetová prezentační stránka iniciativy. Byly zahájeny práce na komplexním „ambiciózním" programu, který by měl dílem zajistit udržitelné pokračování již konkrétních činností na místní úrovni (činnosti budou v další fázi programu nepoměrně finančně a organizačně náročnější, pokud mají být úspěšně zakončeny a iniciativa rozšířena) a jednak zapojení zahraničních partnerů a výměnu zkušeností s ostatními evropskými státy zejména cestou sdílené metodiky pro sledování „První společné evropské sady indikátorů". Nejcennějšími zkušenostmi všech rozsáhlejších projektů jsou negativní zkušenosti a nepovedené kroky, které se bohužel nesdělují, iniciativa TIMUR sděluje vše o své činnosti a proto na mezinárodním poli očekává podobnou službu od ostatní spolupracovníků, tak aby některé problematické akce byly plošně tlumeny nebo omezeny. Mezinárodní práce založená na otevřenosti a kritickém myšlení může přinést významné úspěchy v dalších lokálních aktivitách a to v ČR zvláště.

Vznik místních iniciativ zaměřených na sledování indikátorů UR může v příštích letech výrazně ovlivnit některá místní politická rozhodnutí i trendy pro sledování priorit v regionálním a místním strategickém plánování a rozvoji. Iniciativa TIMUR se výrazně obrací k veřejnosti, působí na ní ve smyslu intenzivnějšího objektivního vnímání kladných a záporných trendů v bezprostředním okolí bez ohledu na politické konstelace a směřování politických skupin. Dostane-li se této iniciativě dále i alespoň minimální politické podpory „shora", ať už formou zapojení indikátorů UR do relevantní legislativy, nebo do kvalitní a závazné národní strategie udržitelného rozvoje, bude její význam a vážnost na místní úrovni dále stoupat.

Na závěr je nutno uvést, že celá iniciativa TIMUR a její dosavadní činnost i plány do budoucna jsou postaveny na absolutní důvěře a otevřenosti, což je jev mezi NNO v ČR vskutku dlouhodobě nezvyklý. Samozřejmě, že do budoucna je nutno docílit jisté korektnosti v prezentaci výsledků a podpory jak finanční (ze strany různých zdrojů), tak legislativní, tak institucionální (sdílení a sběr dat jsou závažným problémem komun v ČR, protože jsou pro svou exaktnost nedostupná z běžných zdrojů a není dostatek školených osob data získat ze sekundárních zdrojů. Rovněž nefungují základní referenční informační zdroje a organizace tak jak ve státech EU je běžné). Iniciativa TIMUR tak paradoxně zvýší přístup veřejnosti k relevantním informacím o ŽP v našem prostoru v návaznosti na činnost v ostatních okolních zemích.

Zprávu zpracovali:
S. Šulcová, (zhotovitel dle Smlouvy o dílo
č. MŽP/E13/04/02) a členové týmu pro řešení projektu
M. Lupač, M. Pondělíček, V. Třebický
Dne 18. července 200